

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta tělesné výchovy a sportu

**Postoje diváků k agresi a k aktivní návštěvě
sportovního utkání**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Vladimír Janák, CSc.

Zpracoval:

Jiří Jeřábek

Praha, srpen 2009

Bibliografický záznam

JEŘÁBEK, Jiří. *Postoje diváků k agresi a k aktivní návštěvě sportovního utkání*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Ústav Managementu tělesné výchovy a sportu, 2009. 68 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Vladimír Janák, CSc.

Anotace

Bakalářská práce „Postoje diváků k agresi a k aktivní návštěvě sportovního utkání“ pojednává o chování diváků na fotbalovém utkání SK Strakonice 1908. Jedním z cílů bude charakterizovat skupinu lidí, kteří navštěvují fotbalový stadion ve Strakonících, zjistit základní informace o této skupině a dále tyto údaje prohlubovat. Dále budou v této práci rozebrány motivy diváků k aktivní návštěvě a názory na agresi, která se vyskytuje jak na hřišti, tak v hledišti samotném. Či na ostatní projevy sportovního fandění, které jsou pro fotbalové stadiony typické. Sběrem informací, pomocí dotazníků, rozhovorů a pozorování, jsou v této práci zjištěny závislosti určitých skupin diváků na jejich projevech a názorech.

Annotation

This work – „The Attitude of Spectators to Aggression and Active Seeing of Competition“ is concerning behavior of onlooker at football match SK Strakonice 1908. One of the intention is the description of a group of people who are attending football pitch at Strakonice. We also tried to find out the basic information about them and subsequently intensify the obtained data. The thesis deals with motives of spectators to watch actively the competition and their opinion on aggression which is concurring at pitch as front and other manifestations which are typical as well as on the football stadium. Information were collected from interviews with spectators, observations of football match and questionnaire. This data helps to know dependence of some group of spectators to their manner and opinions.

Klíčová slova

Sportovní diváctví, kopaná, aktivní návštěva, agrese, chování diváků, fotbaloví fanoušci, divácký projev, divák

Keywords

Sports audience, soccer, active visit, aggression, behaviour viewers, soccer fans, fans speech, spectator

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 28.8.2009

Jiří Jeřábek

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu docentu Janákovi, za odborné vedení a pomoc při psaní bakalářské práce. Také bych chtěl poděkovat divákům za ochotu při získávání informací.

Obsah

OBSAH	1
1. ÚVOD	2
2. CÍLE A ÚKOLY PRÁCE	3
2.1. CÍL	3
2.2. DÍLČÍ ÚKOLY	3
2.3. HYPOTÉZY BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	3
3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	4
3.1. SPORT.....	4
3.2. AGRESE	6
3.2.1. Typy agrese	7
3.2.2. Agrese v chování zvířat	8
3.2.2.1 Pokusy na zvířatech.....	8
3.2.3. Pudy a lidské vášně	9
3.3. SPORTOVNÍ DIVÁCTVÍ.....	11
3.3.1. Historie sportovního diváctví	11
3.3.1.1 Historie diváctví v kopané	14
3.3.2 Kdo je sportovní divák?.....	15
3.3.2.1. Fotbaloví diváci u nás a v Anglii.....	17
3.3.3 Důvod návštěvy sportovního utkání.....	18
3.3.4 Hromadné chování diváků.....	20
3.3.4.1 Charakteristické jevy hromadného chování	21
3.3.4.2 Faktory působící na názory davu	22
3.3.4.3 Vůdcové davů a jejich nástroje k usměrnění davu.....	22
3.3.4.4 Agresivní projevy sportovních diváků	24
4. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	25
4.1. DOTAZNÍK	25
4.1.1. Postup při tvorbě dotazníků by měl dodržovat tyto body:.....	25
4.1.2. Uspořádání dotazníku	26
4.2. POZOROVÁNÍ.....	27
4.3. ROZHOVOR.....	31
5. SYNTETICKÁ ČÁST	33
5.1. DIVÁCI SK STRAKONICE 1908	34
5.1.1. Struktura diváků	35
5.1.2. Aktivní návštěva	38
5.1.3. Divácký projev	43
5.1.4. Rozdílnost názorů mezi ženami a muži.....	48
5.2. VÝRAZNÍ DIVÁCI	56
5.2.1. Vulgarismus diváků.....	57
5.2.2. Agrese na hřišti	57
6. ZÁVĚR	59
POUŽITÁ LITERATURA	61
SEZNAM PŘÍLOH	62
PŘÍLOHY	63

1. Úvod

Téma bakalářské práce Postoje diváků k agresi a k aktivní návštěvě sportovního utkání jsem si vybral na základě zájmu o tento námět a s ním spojenou problematiku sportovního diváctví. V posledních letech se problém spojený s diváctvím, a obzvláště na fotbalových utkáních, stává otázkou celosvětovou, která přerůstá hranice sportu a zasahuje i do ostatních sfér.

V mé práci jsem se nechtěl zabývat fotbalovým chuligánstvím, které se právě v posledních letech tolik rozmohlo, či mu masmédiá věnovala větší pozornost. Ale naopak diváky na menších stadionech, kteří jsou charakterističtí svým projevem. K tomuto tématu mi posloužil klub SK Strakonice 1908, který je svým počtem diváků ideální. Jestliže se problém spojený s chuligány vztahuje na pár domácích týmů, tak klubů jako SK Strakonice 1908 je v České republice několikanásobně více, tudíž těchto diváků je také více.

Mými cíli bude vyhodnotit motivy diváků k návštěvě fotbalových zápasů a zjistit postoje k agresivnímu chování, které se na těchto menších stadionech sice objevují ve slabších projevech, ale tyto slabší projevy jsou základnou, od které se u některých jedinců odvíjí chování, které už je nebezpečné pro ostatní diváky. Tato práce objasní některé důvody, postoje a názory diváků, které jsou typické pro většinu fotbalových fanoušků. Zaměřím se na publikum jako celek, ale i na některé skupiny, kde jako hlavní budu charakterizovat rozdílnost v názorech a projevech mužů a žen v hledišti.

2. Cíle a úkoly práce

V této části charakterizují základní cíl bakalářské práce a s ním spojené úkoly dílčí, které budou pro úspěšnost základního cíle potřeba vypracovat.

2.1. Cíl

Základním cílem mé bakalářské práce je zjistit motivy diváků k aktivní návštěvě utkání a postoje k agresivnímu chování na fotbalových utkáních SK Strakonice 1908.

2.2. Dílčí úkoly

Mezi dílčí úkoly této práce zahrnují tyto:

- Vytvořit dotazník pro diváky SK Strakonice 1908, který přinese kvantitativní informace o základní struktuře diváků, jejich charakteristických názorech, motivech či postojích.
- Vytvořit otázky pro strukturovaný rozhovor, který by měl přinést kvalitativní informace od diváků, kteří se v hledišti výrazně projevují.
- Provést pozorování na domácích utkáních SK Strakonice 1908.
- Zpracovat a interpretovat výsledky dotazníku a rozhovorů.
- Porovnat výsledky získané z dotazníků a rozhovorů s detailním pozorováním.
- Vyvodit závislosti a zpracovat z nich závěr.

2.3. Hypotézy bakalářské práce

- Divák si není vědom své verbální agrese či nepovažuje svůj projev za (agresivní) vulgární.
- Muži si častěji než ženy myslí, že mohou ovlivnit svým projevem z hlediště vývoj utkání.
- Dnes na menších stadionech se diváci soustředí na rozptýlení soupeře či rozhodčího namísto povzbuzování vlastního týmu.

3. Teoretická východiska

3.1. Sport

Termín sport je pojmem relativně mladým, jeho vznik sahá přibližně 200 let zpátky. Ovšem předchůdce sportu samotného, to jest tělesná cvičení a hry jsou stejně staré jako lidstvo samo. Už v dobách minulých se lidé chtěli uvolnit a odreagovat od všedních starostí a trablů, které jim život každý den přinášel. Jednou z nejlepších cest byly právě hry a tělesná cvičení. V tento moment dokáže mozek alespoň částečně přestat pracovat se starostmi ohledně potravy, nebezpečí, vztahů atd.

Podle Evropské charty sportu je sport definován jako „všechny formy tělesné činnosti, které - ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoli - si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.“ (13) Tato definice bere sport v širším kontextu, pro upřesnění je dále lepší uvádět, zda se jedná o sport profesionální, rekreační, školní atd. Tato definice je pro naše účely příliš široká, protože v našem případě se jedná pouze o sport profesionální či soutěžní.

„Původní význam slova sport se odvozuje z latinského "disportare", později starofrancouzského "désporter" a anglického "disport", později zkráceného na sport.“ (13) V lidské společnosti se tento výraz natolik ustálil, že pokud ho vyslovíte téměř kdekoli, tak ostatní budou rozumět. V posledních letech, kdy sport začal být čím dál tím těsněji propojen s ekonomickou stránkou, se stal velikým manipulačním prostředkem. Ať se nám to líbí či nikoli, sport proniká stále více a více do všech ostatních sfér – politiky, náboženství, ekonomie, kultury... Sport je obrovský fenomén dnešního světa a stále více je „využíváno“ tohoto postavení sportu. Základní motto sportu fair play, které Kód sportovní etiky mimo známé čestnosti a spravedlnosti hry definuje i jako: „mnohem více než jen hru podle pravidel...zahrnuje i přátelství, respektování druhých sportovců...součástí je i eliminace podvádění, používání nedovolených prostředků, dopingu, násilí (fyzického i slovního), vykořisťování, nerovnosti podmínek, nadměrné komercializace a korupce“. (13) Bohužel se nedá konstatovat, že toto motto v dnešním sportu platí za všech okolností.

Naopak tento trend se podle mého názoru stále prohlubuje, samozřejmě je to dáno hlavně vlivy z ostatních, již zmíněných sfér. Do popředí se často dostávají hlavně politické či ekonomické záměry. Na druhou stranu je ovšem potřeba připomenout, že ekonomie působí na sport také pozitivně. Díky penězům, které proudí do sportu, se otevírají nové možnosti (zařízení, budovy, stroje, kvalifikovaní pracovníci, prostředí...). Šíře působnosti se stále zvětšuje a zřejmě se i dál zvětšovat bude. „Sport patří v současném světě k nejvýraznějším společenským fenoménům, ovlivňuje mnoho obyvatel všech kontinentů, dotýká se nejrůznějších organizací, hnutí a skupin bez rozdílu ideologického, filosofického či náboženského zaměření. Sport je dnes neoddělitelnou součástí života společnosti, jeho význam vysoce oceňují mezinárodní politické a kulturní instituce (např. OSN, UNESCO), veřejně jej podporují vlády většiny států, uznávají jej i významní politici, vědci a další významné osobnosti mnoha oborů lidské činnosti.“ (13)

Nehledě na tyto „negativní“ posuny je sport stále aktivitou pro obrovskou skupinu lidí. Sport poskytuje mnoha lidem na celém světě různorodé prožitky, ať už se jedná o uvolnění, zábavu, seberealizaci, radost, sociální kontakt, vzrušení atd.

„Aktivní sport je pro svou šíři, mnohostrannost a přístupnost přitažlivý především pro tu část veřejnosti, která preferuje aktivní způsob života. Poskytuje příležitost k uspokojování osobních ambicí a uplatnění širokou škálou motivů. Patří sem sportovci všech věkových kategorií s nejrůznější výkonnostní úrovní, kteří se snaží dosáhnout svých individuálních výkonů ve zvolených sportovních činnostech.“ (13)

„Sport rekreační, široce rozšířený a přístupný, zahrnuje velký počet nerůznějších pohybových aktivit, z nichž mnohé neodpovídají kritériím sportovních činností. Rekreačního sportu se účastní prakticky všechny vrstvy občanů všech věkových kategorií, jde o činnost ve volném čase, spontánní, více nebo méně systematickou. V praxi se uplatňují jak organizované formy sportu v rámci klubů, sdružení, různých zájmových organizací, tak i placené služby a neorganizované formy.“ (13)

Tou hnací silou pro provozování jakéhokoli pohybu může být téměř vše. Důvod k vytváření aktivity může být krásný prožitek, uvolnění se, setkání se s přáteli, zdravotní, zlepšení kondice atd.

3.2. Agrese

„ Na jedné straně má člověk s mnohými druhy zvířat společně to, že bojuje s příslušníky vlastního druhu. Na druhé straně je však mezi tisíci druhy, které spolu vzájemně bojují, jediný, u něhož mají tyto boje ničivý charakter. Jedině u člověka nalézáme masové vrahy, člověk je jediná bytost, která není přizpůsobená své vlastní společnosti.“

N.TINBERGEN

S pojmy agrese a agresivita se setkáváme dnes a denně. Lidská bytost je tímto pudem vybavena od přírody a projevy jsou stejně staré jako historie samotného lidstva. V pravěku, kdy naši předkové měli jedinou hlavní starost – přežít – se agrese projevovala hlavně při lovu a byla celkem zřetelná. V dnešní době, kdy přežití jedince vzhledem k přírodě se bere jako samozřejmost, tak očividné projevy sledovat nemůžeme. Způsob života moderního člověka v 21. století je velice odlišný od staletí minulých. Manuální práce ustupuje do pozadí, stále se zvyšuje procento lidí mající sedavé zaměstnání či nedostatek pohybu, ale lidské pudy jsou v základu stále stejné.

Agresivní chování se v posledních letech stalo celosvětovým problémem. Statistiky bohužel ukazují zvyšující se tendenci tohoto jevu, nárůst násilí se týká všech věkových skupin. Agresivita školáků tento trend vystihuje asi nejvíce. Bohužel se nejedná jen o klasickou šikanu, která v nějaké míře existovala vždy a existovat vždy bude. Případy dětí školou povinných, které se rozhodnou skoncovat s životy svých spolužáků či učitelů se rapidně zvyšují. Tyto situace jsou samozřejmě krajními situacemi, ale bohužel zesiluje i verbální odpor školáků vůči učiteli a mezi sebou atd. Otázkou zůstává, co je tím podnětem k tomuto nárůstu. Těžko lze s definitivní rozhodností určit co je tím stimulem, ale největší „vinu“ bych jednoznačně přiřadil masmédiím. V dnešní době televizorů, počítačů, mobilních telefonů a hlavně internetu jsou přístupné

informace, které mohou být pro dorůstající populaci velice nebezpečné. Dnešní školáci, díky tomu že vyrůstali už v době počítačové, jsou schopni se dostat téměř k jakýmkoli informacím. Pod tlakem těchto informací a společnosti dochází k napodobování chování vzorů a hrdinů. Hrdina ovšem nemusí být bezpodmínečně kladný, například Roger Federer (prototyp úspěšného sportovce se slušným chováním) či Old Shatterhand, ale klidně to také může být mladík, který v nočních hodinách přebíhá střechy aut a je kamarády natočen na mobilní telefon a později umístěn na mezinárodní server. Většina lidí má ovšem v sobě vlastnost, díky které se vlastně celé lidstvo vyvíjí. Je to právě touha být lepší, v něčem výjimečný, upozornit na sebe nějakým způsobem atd. Námaha, kterou musíme vyvinout, abychom se stali nejlepším tenistou na světě či dokonalým gentlemanem s na milimetry přesnou střelou, je určitě větší než námaha, kterou musíme vynaložit na přeběhnutí střech aut. Jednoduše řečeno, upozornit na sebe negativním způsobem je značně jednodušší než tím kladným. A to je problém.

3.2.1. Typy agrese

V odborné literatuře rozlišujeme dva druhy agresivního chování. FROMM (1997) uvádí „U člověka musíme rozeznávat dva úplně rozdílné typy agrese. První druh, který má člověk společný se všemi zvířaty, je fylogeneticky programovaný podnět napadnout (nebo uprchnout), jakmile jsou ohroženy životní zájmy organismu. Tato obranná, „benigní“ agrese slouží k přežití jedince i druhu; je nástrojem biologické adaptability a zaniká, jakmile pomine ohrožení. Druhý typ je „maligní“ (zlá) agrese, to jest krutost a destruktivita. Ta je specificky lidská a u většiny savců v podstatě chybí; není fylogeneticky programovaná a neslouží biologickému přizpůsobování; nemá vůbec žádný účel a člověk její pomocí uspokojuje pouze svoji žádost, touhu po rozkoši, kterou poskytuje. Velká část všech předchozích debat na toto téma byla pokažena tím, že se mezi těmito dvěma druhy nerozlišovalo, přestože mají různý původ i projevy.“ (3, str. 16) Je doopravdy nezbytné tyto dva projevy rozlišovat. Pokud se u člověka projeví agresivní chování na základě obrany sebe samého, rodiny, přátel, majetku atd. musíme uznat, že rozdíl mezi člověkem – útočníkem, u kterého se projevuje agresivní chování na základě uspokojení vlastních pudů a vášní, je zřetelný.

3.2.2. Agrese v chování zvířat

Jak je uvedeno v předchozích řádcích, u zvířat se projevuje hlavně agrese obranná – benigní. Tato agrese může souviset s ubráněním vlastního života, ale i s obranou vlastního teritoria. Tyto dvě varianty jsou velice často propojeny. Podle FROMMA (1997) „Agresi u zvířat musíme rozdělit do tří typů: 1) agrese predátorů, 2) intraspecifická agrese (agrese vůči zvířatům stejného druhu), 3) interspecifická agrese (agrese vůči živočichům jiného druhu).“ (3, str. 111) Zoologové a pozorovatelé se shodli, že agrese predátorů má jiné pohnutky, a proto se nedá srovnávat s agresí ostatních zvířat. Agrese mezi zvířaty jiného druhu jsou v přírodě velice vzácné. De facto se omezují pouze na svoji obranu, pokud není možný útek. Nejzajímavější skupinou je tedy agrese projevující se mezi zvířaty stejného druhu. Dále FROMM (1997) udává, že „Intraspecifická agrese má následující znaky: a) u většiny savců není „krvavá“, jejím cílem není zabít příslušníka druhu, zničit ho nebo mučit, ale jde hlavně o výhružné gesto či postoj, který má sloužit jako varování. U většiny savců nacházíme mnoho hádek, hašteření a výhružek, ale jen málo krvavých a smrtelných bojů, jaké známe u lidského chování. b) Pouze u některých druhů hmyzu, ryb, ptáků a ze savců u krysa je destruktivní chování obvyklé. c) Výhružné gesto je reakce na to, co zvíře pocítuje jako ohrožení svých životních zájmů, a proto je obranné ve smyslu neurofyziologické koncepce „obrané agrese“. d) Neexistuje žádný důkaz, že by u většiny savců existovalo spontánní agresivní nutkání, které je zadržováno tak dlouho, dokud nenajde více či méně vhodnou příležitost k vybití.“ (3, str. 111-112)

3.2.2.1 Pokusy na zvířatech

Pokusů na toto téma byla prováděna celá řada a ve výsledcích se významněji neliší. Pro příklad zde některé pokusy uvádím. NOVÁK, CAPONNI (1996) uvádí „Každý včelař ví, že když dá do úlu včelu z jiného úlu, že bude rychle zlikvidována. To se týká nejen včel, ale všech hmyzích společenstev. Hmyz z jedné kolonie se spolehlivě identifikuje podle pachu. Když provedete krutý experiment a smícháte dvě třeba i hodně početné hmyzí kolonie, nastane apokalypsa hodná světové války – vyzabíjejí se navzájem.“ (9, str. 97) Podobný příklad najdeme i u hlodavců. Donald F. Steiniger provedl pokus s potkany, kdy

vytvořil přirozené podmínky ve výběhu o rozloze 64m². Poté odchytil potkany s různých míst v přírodě a umístil je do společného výběhu. Z počátku byli jednotliví potkani pasivní a k agresivnímu chování docházelo zřídka. Poté se ale začaly vytvářet páry, které osazovaly revíry. První stvořený pár měl ovšem časovou výhodu před ostatními. Od tohoto okamžiku se začalo agresivní chování projevovat v plné síle, kdy tento pár začal tyranizovat ostatní členy v teritoriu. Do 14 dní zlikvidovali ostatní potkany, někteří umřeli hlady, někteří vyčerpáním a někteří byli zavražděni. Po tomto zmocnění celého teritoria se novomanželé pustili do vytvoření vlastní kolonie. Od této doby se stala celá skupina víceméně neagresivní. Co se stalo s cizím potkanem, který byl vložen do teritoria, není potřeba detailně rozebírat. Jedinou možností bylo tohoto potkana vložit do teritoria v ochranné kleci, aby načichl a tím se přizpůsobil místnímu prostředí.

(9) Podle NOVÁKA, CAPONNI (1996) „Připomíná to něco. Oponent namítne, že dělat paralely mezi chováním krysy či potkanů a lidí je ošidné. Má pravdu – u lidí je to složitější, tam nestačí „správně páchnout“, někdy musíte přistoupit na tu jedinou pravou (právě vládoucí) víru, abyste zachránili holý život.“ (9, str. 99) Hájení svého teritoria můžeme krásně vypořádat i u psů, kteří brání toto území před cizími lidmi. Podobnost tohoto chování sledujeme i u lidí. DAHLKE (2005) uvádí „Z praxe lze uvést docela běžný příklad – cestující v kupé vlaku. Lidé uvnitř kupé mají podvědomou tendenci bránit tento svůj dočasný životní prostor proti všem, kteří sem přicházejí zvenčí. Navenek tak sice díky „dobrému vychování“ a společensky adekvátnímu sebeovládání nečiní, uvnitř však cítí obranný instinkt podobný tomu, jenž má hlídač vlčák na dvorku před domem, nejen vůči nesympatickému listonoši, ale i vůči jakékoli jiné cizí osobě, která by potenciálně mohla vstoupit na „jeho“ území.“ (1, str. 22)

3.2.3. Pudy a lidské vášně

Mezi základní pudy lidské společnosti můžeme zařadit pudy sebezáchovy, mateřské pudy, sexuální pudy atd. Každý z těchto pudů je nám vrozený, to znamená, že jsme se s ním narodili. U každého člověka se každý pud projevuje v jiné intenzitě. Na téma agresivity, zda jde o pud vrozený či získaný, bylo sepsáno mnoho knih a studií. FROMM (1997) to shrnul takto „Všechna tato díla obsahují v podstatě stejnou myšlenku: agresivní chování člověka, jak se

projevuje ve válce, zločinu a osobních sporech a ve všech druzích destruktivního a sadistického chování, vyvěrá z fylogeneticky programovaného, vrozeného pudu, který hledá vybití a čeká jen na vhodný podnět, aby se projevil“ (3, str. 15) Naše vrozené pudy jsou ovšem nám shodné i se zvířaty, ale bohužel musíme konstatovat, že jediný člověk dokáže být vrahem. Dále FROMM (1997) udává „Člověk se však liší od zvířat tím, že je vrahem. Je jediným primátem, který zabije a týrá příslušníky svého druhu bez biologického nebo ekonomického důvodu a pociťuje při tom uspokojení. Jde o onu biologicky neadaptivní a nefylogeneticky programovanou „maligní“ agresi. Jen ta představuje skutečný problém a nebezpečí pro přežití lidského druhu.“ (3, str. 17)

Dalším elementem, který považují odborníci za stěžejní, je lidský charakter neboli lidské vášně. FROMM (1997) ve své knize uvádí „Charakter je „druhou přirozeností“ člověka – náhradou za jeho jen slabě vyvinuté instinkty a lidské vášně jsou odpovědí na „existenční potřeby“, které se zdůvodňují specifickými podmínkami lidské existence. Zkrátka, že instinkty jsou odpověďmi na fyziologické potřeby člověka, že však vášně tkví v charakteru (jako touha po lásce, něze, svobodě, ale právě tak nutkání k ničení, sadismus, masochismus, touha po moci a majetku) jsou reakcemi na „existenční potřeby“ člověka, které jsou zakořeněny v samotných podmínkách lidské existence. Stručně řečeno pudy jsou reakcí na fyziologické potřeby člověka, zatímco vášně, podmíněné charakterem, jsou reakcí na jeho existencionální potřeby a jsou specificky lidské. Existenční potřeby jsou pro všechny lidi stejné, ale jednotliví lidé a skupiny se liší tím, které vášně jsou pro ně dominantní.“ (3, str. 17-18) FROMM (1997) dále dodává „Pudy jsou čistě přírodní kategorií, zatímco vášně, zakořeněné v charakteru, jsou sociobiologickou, historickou kategorií. Ačkoli bezprostředně neslouží fyzickému přežití, jsou právě tak silné – a často dokonce silnější – než pudy.“ (3, str. 20) Právě lidské vášně jsou tím hnacím motorem každého člověka. Tím elementem života, který nás žene dopředu, něco dokázat, za něčím směřovat. Samotné lidské pudy (přežití, rozmnožování) by jen těžko dokázaly naplnit hodnoty v našem životě. FROMM (1997) ve své knize píše „Člověk usiluje o napětí a vzrušení; když nenachází uspokojení na vyšší rovině, vytvoří si sám drama ničení.“ (3, str. 20)

3.3. Sportovní diváctví

Pasivní účast na sportovním utkání (zápase, soutěži, závodu...) je nedílnou součástí sportu samotného. V minulosti tomu nebylo jinak a do budoucnosti změny ve vzájemné vazbě sport – sportovní divák nejsou pravděpodobné. Vrcholový sport by jen těžko existoval bez sportovních nadšenců, kteří jsou ochotni část svých úspor obětovat sportu za už jakýmkoli účelem. Paolo Maldini - vynikající obránce, kapitán, ikona AC Milán, modla domácích fanoušků - se na konci května 2009 rozloučil po 24 sezonách v barvách milánského klubu. Domácí fanoušci připravili skvělou atmosféru hodnou k rozloučení se s hráčem takového formátu, přesto se v hledišti objevil rozporuplný transparent, na kterém stálo "Na hřišti jsi vždycky byl nekonečný šampion, ale nemáš dost respektu k těm, kteří tě udělali bohatým." (14) Tento nápis vyvěsilo jádro skalních fanoušků k připomenutí situace z roku 2007, kdy v krizové době Maldini vzkázal divákům, že by neměli stávkovat, ale podpořit svůj klub. Tento příklad nádherně ukazuje, jak jsou fenomény sport a sportovní diváctví propojeny. Bez sportovního klání by nebylo diváků, protože by neměli kam chodit a čemu fandit. To je celkem jasné, ale málokdo si uvědomuje, že bez sportovních diváků by ovšem jen těžko existoval sport na té nejvyšší úrovni, jak ho známe dnes. Proto by se neměla podceňovat úloha sportovního fanouška.

3.3.1. Historie sportovního diváctví

Už z předešlého úryvku je jasné, že historie sportovního diváctví je vázaná na historii sportu samotného. V počátku se jednalo o veřejné hry a závody, jež byly organizovány hlavně za účelem pobavit diváky. SLEPIČKA (1990) uvádí „V náplni většiny soutěží a her pořádaných ve starověku se zřetelně projevila jejich orientace na poskytnutí vzrušující zábavy přihlížejícím divákům“ (10, str. 11) Z historie jsou doloženy záznamy o olympijských hrách ve starověkém Řecku (původně náboženské obřady), kde účastníci soutěžili v různorodých disciplínách od běhu na krátkou vzdálenost přes závody koňských spřežení až po přednes básně. Na tomto několikadenním soutěžním klání byly davy fanoušků, jednalo se zprvu jen o muže a neprovdané ženy

(provdané ženy měly zákaz se zúčastnit), ale jejich počet se vyšplhal až na 50 tisíc.

Další oblíbenou zábavou byly gladiátorské hry konané na římském fóru, kdy dva muži bojovali proti sobě na život a na smrt. Pokud diváci ukázali poraženému bojovníkovi palec dolů, následovala jeho smrt. Pokud ukázali palec nahoru, byl mu darován život za ocenění jeho výkonu při boji. SLEPIČKA (1990) uvádí „Podívaná tohoto druhu měla u diváka vyvolat pocit stupňujícího se emocionálního napětí i s následným vybitím a psychickým uvolněním.“ „Předváděná podívaná obsahovala ve značné míře prvky násilí, krutosti a ovlivňovala v tomto smyslu i diváky.“ (10, str. 11-12) První doložené záznamy o agresí v hledištích sahají do středověku (okolo roku 500 n.l.), kdy diváci zapálili Konstantinův cirk při závodech vozatajů.

Zábavou diváků se na konci 11. století staly rytířské turnaje, kde bojovníci mezi sebou soutěžili v období mezi válkami, aby neztratili kondici a udržovali si válečnickou zdatnost. KÖSSL J., ŠTUMBAUER J., WAIC M (2006) „Jinak ovšem existovaly i právní souboje, kterými byly řešeny právní spory o majetek, osobní urážka apod. Byly to tzv. ordály, boží soudy. Zde šlo většinou o boj na život a na smrt nebo do objevení se první krve apod.“ (5, str. 30) Velké oblíbenosti mezi lidmi se dostávalo zápasu zvířat, kde majitelé vyslali své svěřence na boj na život a na smrt. Zvířecí zápasy přetrvávají v některých kulturách do dnešních dob (většinou se jedná o jižanské země - Španělsko, Itálie, Mexiko...) Mezi diváky se stupňuje napětí i díky sázkám na své „koně“, nejznámějšími představiteli těchto zápasů jsou kohouti a psi. SLEPIČKA (1990) uvádí „Diváci, pocházející ze všech sociálních vrstev, ztráceli kontrolu nad svým chováním mnohem častěji než diváci her se sportovním obsahem. Tyto krvavé hry získávaly velkou popularitu a konaly se v arénách pojmout velké množství diváků. Diváci, strženi průběhem zápasu, se chovali agresivně. Jejich vzájemné bitky a potyčky nutily majitele arén najímat ozbrojené strážce, které měly za úkol udržovat pořádek.“ (10, str. 15)

Na konci 18. století a ve století 19. docházelo ke sjednocení pravidel sportovních her, což umožňovalo rozšíření těchto her. Tím diváci rozuměli naprosto pravidlům a docházelo k selekci mezi výběrem sportovních her. Ta probíhala i na základě politických, ekonomických, sociálních, náboženských a jiných vlivů. S tím byl ovšem spojen problém, který popisuje SLEPIČKA (1990)

„Například na severoamerickém kontinentu byly časté střety mezi katolíky a protestanty při zápasech jejich klubů v lakrossu, kriketu, basebalu. Ve všech takových případech šlo vždy o diváky již předem zaměřené (polarizované), kterým sportovní utkání poskytovalo příležitost ke konfliktu s jinými sociálními skupinami. Přitom původní příčiny konfliktu se nacházely většinou mimo sport, v rozdílné společenské orientaci diváků. Sportovní utkání a jeho nezvládnutá emociální odezva byly pouze podnětem k propuknutí i skrytých společenských konfliktů.“ (10, str. 17) Tento moment – sjednocení pravidel a následné šíření sportovních her - je považován za vznik moderního sportu. Za kolébku moderního sportu je braná Anglie, kde vznikaly i první kluby. Mezi první patří Jockey Club (1750), Golf Club (1754) a Marylebone Cricket Club (1788) (5).

Od těchto okamžiků se sport vyvíjí obrovskou rychlostí, po prvních založených klubech se přidávají další postupně ve všech sportovních odvětvích. Následuje potřeba sjednotit kluby pro organizaci nejen na národní úrovni, ale především na úrovni mezinárodní, tím vznikají první asociace a svazy. První sportovní asociace – zřejmě podle největší nutnosti díky obrovské základně hráčů a fanoušků - je Football Association (1863), která je doprovázena asociacemi atletiky a plavání. Od této doby dochází k mezinárodním utkáním a zápasům, které samozřejmě mají pro diváky speciální příchut', kde se projevují prvky patriotismu, náboženských preferencí, historických událostí aj. (5)

Rozdíly mezi sporty jsou ovšem veliké a to platí i pro divácké projevy, které jsou brány jako normy. Obecně platí, že specifika sportu se přenášejí i do hlediště. V bezkontaktním sportu nedochází k takové vášni v publiku jako ve sportech kontaktních. Tato nepsaná pravidla přetrvávají dodnes, kdy např. na tenisovém Wimbledonu se musí divák spokojit s projevem pouze mezi výměnami a většinou jde jen o potlesk. Na druhé straně divák na fotbalovém utkání může fandit a emocionálně se projevovat po celý zápas, dochází zde i k výměnám názorů mezi diváky obou týmů, které nezřídka přerůstají ve fyzická napadení.

Pro obnovu hlavní myšlenky sportu – fair play, symbol míru a přátelství mezi národy – byly obnoveny v roce 1896 olympijské hry, největší zásluhu na tom měl francouzský sportovní nadšenec Pierre de Coubertin. Olympijské hry se berou dodnes jako největší sportovní slavnost, kde skoro nedochází k žádným střetům mezi diváky, což je dobré pro propagaci sportu. (5)

3.3.1.1 Historie diváctví v kopané

Kořeny kopané sahají hluboko do minulosti, tradují se pověry, že v Čínské říši, dávno před tím než jsme začali počítat léta našeho letopočtu, se vojáci bavili jakousi hrou, která připomínala dnešní kopanou. Jaká byla tenkrát pravidla, se dodnes neví. Z nákresů jen víme, že se hrálo na čtvercovém území ohraničeném čtyřmi tyčemi. Poté hra získala velkou oblibu a rozšířila se i mezi civilisty. Už v této době podle nákresů stály okolo hřiště davy lidí, kteří sledovali hru. ŽURMAN (1972) ve své knize uvádí „Nejvíce písemných zpráv, kreseb a rytin o tom, co předcházelo dnešní kopanou, pochází z Evropy středověku, především z Itálie a Britských ostrovů.“ (12, str. 11)

Termín „football“ byl poprvé použit na Britských ostrovech a to konkrétně ve spisu londýnského starosty v roce 1314. V roce 1365 panovník Edward III. stanovil nařízení, ve kterých zakazuje hraní veškerých míčových a pálkovacích her a to z důvodu, že podle ŽURMANA (1972) „hráči křičí, hulákají, strkají do sebe a vůbec dělají nemravné pohyby.“ (12, str. 12) Už z tohoto úryvku je zřejmé, že emoce ve sportu jsou od samého počátku. A tyto emoce jsou stimulem konfliktů mezi hráči i mezi přihlížejícími lidmi. První anglická fotbalová pravidla ustanovili v roce 1862, což vedlo k založení Football Association o rok později, a dalších klubů. V roce 1868 se hraje první pravidelná soutěž (I. divize) a pět let nato se hraje první mezinárodní zápas Anglie – Skotsko, což všechno vede k velkému zájmu diváků po celých ostrovech. (12)

Právě rychlost rozvoje fotbalu jde ruku v ruce s oblibou u fanoušků, kteří si žádají stále více zápasů. ŽURMAN (1972) uvádí tento údaj „První rekord v počtu diváků přináší pak rok 1893, kdy se jich na derby Skotsko - Anglie přišlo v Glasgowě podívat 43 000!“ (12, str. 14) SLEPIČKA (1990) dodává „Případný neúspěch mužstva diváci a fanouškové prožívali jako svůj vlastní a jejich reakce v těchto případech překračovaly normy společensky přijatelného chování.“ (10, str. 18) S postupem doby přibývá násilných činů na stadionech, někteří autoři to přikládají k většímu počtu fotbalových zápasů, ale fenomén zvyšující se agrese nelze přehlížet. První oběti ve fotbalových hledištích mají za vinu špatné konstrukce, požáry či nedodržené pořadatelské pokyny, ale první oběti díky bitkám mezi fanoušky na sebe nenechávají dlouho čekat. (10) SLEPIČKA (1990) ve své knize udává tento příklad „Pro ilustraci uvádíme

některé varující události, které se staly převážně při fotbalových utkání. V Peruánském hlavním městě Limě se v roce 1964 stalo obětí bitek v průběhu utkání Peru – Argentina a po jeho skončení 350 osob. V Káhiře v roce 1966 rozvášnění diváci úplně zdemolovali stadion a výsledkem bylo 300 zraněných. V Bruselu se roku 1985 odehrála jedna z největších tragedií v historii evropského sportovního diváctví. Před zahájením finálového utkání Pohárů mistrů evropských zemí v kopané došlo k rozsáhlé bitce mezi fanoušky obou zúčastněných mužstev. Výsledkem bylo 42 mrtvých a téměř 400 zraněných. Zaslepení a rozzuřený fanouškové použili proti sobě nože, kameny, hole, obušky i střelné zbraně. Bitky se přenesly i na trávník, kde se fanouškové střetli s policejními oddíly.“ (10, str. 20) Tento problém samozřejmě není jen zahraničním, i u nás je tato otázka aktuální. V našich krajích sice málokdy docházelo ke konfliktům diváků na mezinárodní scéně, ale rivalita mezi kluby zde panuje od samého počátku založení oddílů. Vztah mezi Spartou a Slavií je široké veřejnosti dostatečně známý a častokrát diskutovaný. Ale nepřátelství ostatních klubů je velice podobné, ať už se jedná o fanoušky Ostravy, Bohemians, Brna či za Československa fanoušky Košic, Bratislavy, Banské Bystrice atd.

Problémy, které způsobují fotbaloví fanoušci, jsou zřejmé, stejně tak je ovšem zřejmé, že bez diváků fotbal přestane existovat, aspoň tedy na vrcholové úrovni. Otázka tedy zní, jak negativní aspekty fotbalového fanouškovství co nejlépe eliminovat, aby atmosféra kopané netrčila?

3.3.2 Kdo je sportovní divák?

Je to muž, v jedné ruce kelímek s pivem, v druhé tácek s klobásou, který hlasitě kritizuje dění na fotbalovém trávníku v okresním přeboru? Nebo je to žena, která se přišla podívat na utkání 1. ligy basketbalu a diskutuje s ostatními i o věcech, které se netýkají hry? Nebo je to jeden z party výrostků, kteří si přišli zkrátit dlouhou chvíli na hokejový zápas 2. ligy? Či je to bývalý atlet, který se přišel podívat, jak se dnes závodí na Zlaté třetře? Na všechny tyto otázky musíme odpovědět kladně. Protože sportovní divák je ten, kdo se přišel podívat na sport. Nelze určit typického fanouška. Jednotliví diváci se mezi sebou odlišují, jak jsem již napsal a odlišují se i jednotlivé sporty ve skladbě fanoušků.

Spojujícím faktorem je ochota diváků strávit svůj volný čas sledováním určitého sportovního klání. Rozdílů najdeme mnoho. Fanoušci jednotlivých sportů se odlišují ve věkové skladbě, některý sport se těší oblibě hlavně u mladých lidí a některý sport má pestrou skladbu v hledištích. Tato skutečnost je dána hlavně historií sportu samotného. Sporty, které mají krátkou minulost, mají i mladé diváky. Jedná se o sporty typu: florbal, motokros, snowboard aj. Díky krátké historii těchto odvětví si samozřejmě získaly sympatie hlavně mladých lidí, kteří hledají něco nového a jsou ve svých preferencích flexibilnější. Starší divák rád chodí na sporty, které za mládí hrál, či na ně chodil jako divák. Je to proto, že rád porovnává a pouští se do diskuzí na téma, jak to bylo dříve, jak se to hrávalo za jeho doby atd. Díky své historii jsou tyto sporty nejpobulárnější (fotbal, lední hokej, basketbal, atletika...).

Velký rozdíl najdeme i v odborných znalostech, pravidlech a složitosti jednotlivých disciplín. Podle SLEPIČKY (1990) „Jsou sportovní odvětví, která může „prožít“ jen skutečně zasvěcený divák, jenž se tomuto odvětví aktivně věnoval (golf, některé atletické disciplíny, parašutismus atd.). Jiná sportovní odvětví takové nároky nekladou. Každý v hledišti se cítí povoláním odborníkem, který se neustále „poučuje“ a získává nové „znalosti“ nejen přímo na stadionu, ale například i čtením hodnotících komentářů ve sportovním tisku. Takový divák je pak více vtahován do dění na hřišti, více ho porovnává se svými představami, bouřlivěji reaguje na vše, co se výrazně odlišuje od jeho představ.“ (10, str. 23) S touto myšlenkou je i spojena reakce diváků při sportovním dění. U odvětví, kde požadavky na znalosti diváků nejsou veliké, dochází ze strany diváků při neúspěšném momentu k mnoha radám a pokynům, jak to udělat lépe. Tento jev je spojen ovšem také více s kolektivními sporty, kde je variant řešení situace větší škála (díky většímu množství hráčů, kteří se mohou zapojit do akce). Například na fotbalovém utkání můžeme slyšet, že hráč měl míč podržet déle, že ho měl přihrát hned doprava, nebo naopak doleva, že měl zkusit vystřelit atd. Na atletické soutěži ve skoku dalekém podobné pokyny neuslyšíme, za prvé je to malou informovaností detailů, potřebných k perfektní znalosti skoku dalekého a za druhé je to menší škálou variant řešení neúspěšného pokusu (rozběh, odraz, letová fáze).

Z předešlého textu je patrné, že sportovní publikum je velice různorodé. Veliké rozdíly najdeme jak v jednom hledišti mezi diváky samotnými, tak mezi

strukturou diváků jednotlivých hledišť. Zde hraje roli samotný sport, o který se jedná, ale i místo konání. Odlišnost najdeme i na území jednoho státu (popularita fotbalového Baníku Ostrava x FK Kladno), mnohem výrazněji se skladba a chování publika projeví ve srovnání mezi jednotlivými státy.

3.3.2.1. Fotbaloví diváci u nás a v Anglii

Spektrum fanoušků na fotbale je široké. Přesto zde najdeme některá specifika. Na fotbalových stadionech je poměr mezi muži a ženami oproti ostatním kolektivním sportům větší. Zajisté je to dáno malou hráčskou základnou žen, ale jak autor uvádí, důvodem je také menší pohodlí fotbalového hlediště ve srovnání s např. hledištěm basketbalovým. (10)

Rozdílnost mezi státy nám bude nejlépe ilustrovat srovnání anglického publika s publikem v naší zemi. I přes nejasný původ fotbalu jsou za kolébku tohoto sportu používány právě britské ostrovy. Jedním slovem je zde fotbal fenoménem. Lidé považují za svoji povinnost jít v neděli na utkání „svého“ týmu, je zde určitá spojitost s pravidelnou křesťanskou návštěvou kostela v neděli dopoledne. Fanoušci anglického fotbalu chodí do hledišť se svými rodinami, dětmi a přáteli. Oproti zvykům na našich stadionech je toto odlišné. Jen málokdy vidíme v hledištích celé rodiny i s dětmi. Určitě svoji část viny nese naše mentalita, ale svůj podíl si může připsat na vrub naše legislativa, která je proti výtržnostem snad až příliš shovívavá. Zákony o chování v hledištích na britských ostrovech jsou velice přísně nastavené, a proto se na stadionech nestávají skoro žádné výtržnosti. Jak v jednom rozhovoru uvedl Petr Čech, brankář fotbalového klubu Chelsea, zda nemá strach, že fanoušci, kteří sedí de facto hned u postranních a koncových čar, mohou nějakým způsobem zaútočit na aktéry na hřišti, odpověděl, že strach určitě nemá, protože pokud by divák provedl nějakou výtržnost, kamerový systém by ho identifikoval a postižený divák by dostal až doživotní zákaz vstupu na fotbalové stadiony, což pro místní fandý s nadsázkou znamená smrt. Dalším mým postřehem je situace, která se mi přihodila v létě 2006, kdy v sobotu okolo sedmé hodiny ranní v Liverpoolu, týmu Premier League, jsem náhodně procházel okolo obchodu se suvenýry tohoto klubu. Ten den šla právě do prodeje nová sada dresů domácího týmu na nový ročník soutěže. Co mě ovšem překvapilo, bylo to, že hodinu před otevírací

dobou se před obchodem vytvořila fronta o cca 200 lidech, kde stáli jak školáci, lidé středního věku, tak i babičky. Všichni čekali, aby si mohli koupit nové dresy jejich idolů.

Zároveň je potřeba připomenout, že diváci na britských ostrovech nejsou také bez problému. O bitkách tvrdých jader klubů bylo popsáno již mnoho a natočeno spousta dokumentů, či dokonce filmů. Tyto „gangy“ se vždy domluví na místě, času a pravidlech konfrontace. Ovšem vždy se tato akce odehrává mimo stadion. Problémem je i chování britských fanoušků na zápasech mimo ostrovy, kde zřejmě vědí, že je nečeká tak přísný případný trest a dopouštějí se výtržností jak na stadionu, tak i mimo něj.

Fotbalové hlediště na českém území je stále aktuální téma. Jeho šíře je ovšem tak velká, že zde jen těžko můžu obsáhnout celé téma. Souhrnně lze říci, že největším problémem je nízká návštěvnost a s tím spojená otázka spektra diváků, kde hlavně chybí rodiny s dětmi. U nás není tak častá sounáležitost s týmem jako například ve zmiňované Anglii. K podrobnější analýze našich hledišť se dostanu v dalších částech práce.

3.3.3 Důvod návštěvy sportovního utkání

Důvodů, proč sportovní diváci navštěvují sportovní utkání, je celá řada. Tyto důvody se mohou lišit podle druhu zápasu, ale mnohem výrazněji se jejich rozdílnost projevuje při průřezu publika jednoho sportovního utkání. V hledišti můžeme potkat jak dámy, tak muže, mladistvé, střední věk i věkově nejstarší obyvatelstvo. A je velice nepravděpodobné, že všichni tito výše jmenovaní by měli stejnou pohnutku k návštěvě právě probíhajícího zápasu.

Za hlavní důvod bych považoval uspokojení potřeby ze sledování utkání, které nám nabízí napětí důsledkem předem nejasného průběhu utkání. SLEPIČKA (1990) udává „Nejvíce přitahují diváky utkání ve sportovních hrách. Přitažlivost hry spočívá v napětí plynoucího z momentu rizika a náhody, které se promítají do jejího výsledku. Očekávání, jak se hra bude vyvíjet, jak vše nakonec dopadne, přispívá ke stimulaci prožívaného citového napětí a posléze vyústí v psychické uvolnění spojené s koncem hry.“ (10, str. 40) Svoji úlohu tu hraje i skutečnost, kterou popisuje SLEPIČKA (1990) „Divácká atraktivita sportovních her však spočívá především v možnosti ztotožnit se s některým

družstvem, v dramatičnosti a z toho plynoucího vzrušení ze hry, v možnosti psychického odreagování i ve specifické atmosféře stadiónů, popřípadě ve výrazných hráčských individualitách., (10, str. 44)

Vedle tohoto hlavního důvodu, který samozřejmě u některých diváků může být posunut na hranici důvodu vedlejšího, se ovšem setkáváme s celou řadou důvodů jiných. Odreagování se, či odpoutání se od všedního života, který nám přináší mnoho problémů, je velice často udávanou příčinou návštěvy. (10) Je to z toho důvodu, že sportovní utkání nám poskytuje ideální prostředí, jak se odpoutat od všedního života. Průběh utkání diváka tak vtáhne do hry samotné, že mozek jednoduše na ostatní záležitosti přestane myslet.

S tímto důvodem je ovšem spojen důvod, který se následně projevuje jako problém v podobě výtržnického chování některých diváků. Tato skutečnost je velice aktuální a velice diskutovaná ve všech médiích. Zvláště v posledních letech takovýchto jevů v hledišti přibývá. Výtržnické chování fanoušků může mít celou škálu projevů. Velice oblíbená je zábava spojená s pyrotechnikou, kdy diváci zapalují „bengálské ohně“, házejí dýmovnice na hrací plochu či dělobuchy. Problém ovšem nastává ohrožením ostatních diváků, hráčů, rozhodčích, pořadatelů... Vše je spojeno s ničením cizího majetku, např. zařízení stadionu. Vandalismus nemusí být jen jako součást pyrotechniky. Poškození stadionu, okolí, restaurací apod. je velice častým projevem. V denním tisku můžeme spatřit titulky jako: Fanoušci zničili při oslavách okolí stadionu, či Hostující diváci zdemolovali svůj sektor... Propojenost mezi všemi těmito negativy, které diváctví přináší, je spojena i mezi střety diváků navzájem. Hromadné bitky, do kterých se zapojuje mnoho fanoušků, jsou častým projevem. Ať už se tyto střety odehrávají na stadionech za účasti pořadatelů, policie, nebo na jiných místech bez účasti těchto orgánů.

Na menších stadionech či u sportů, kde publikum není tak početné, vystupuje do popředí důvod známého prostředí s přáteli a lidmi, kteří se pravidelně potkávají na daném stadionu. Sportovní utkání je zde považováno za společenskou událost, kde se lidé setkají a při utkání diskutují o všem možném. Pamětníci mohou navzájem polemizovat, jak se hra týmu změnila od dřívějších let, mladé divačky mohou diskutovat na téma image jednotlivých hráčů, či někteří diváci mohou rozebírat zvolenou taktiku zápasu. Námětů diskuse je celá řádka.

Další stimul k návštěvě sportovního utkání může být podnět naprosto nesportovní. Pro mnoho návštěvníků je důležitý faktor být součástí nějaké skupiny lidí - party, která se vydá do ochozů. Tyto party jsou většinou těmi problémovými skupinami, které jsem popsal v odstavci výše. Jednotlivci hledají útočiště v podobě zmiňované party většinou z důvodu sociálního, kdy jim tato sounáležitost nahrazuje skupinu jinou, kde se jim tolik těchto pocitů nedostává (rodina, pracovní a školní kolektivy). (10)

3.3.4 Hromadné chování diváků

Tuto kapitulu bych začal mottem – „ve skupině je síla“, které krásně vystihuje tento jev. Diváci v hledišti, jak jsme již uvedli, tvoří skupiny a jednotlivci. Dohromady nám dávají publikum. Toto publikum či části publika působí jako jeden celek. Na větších stadionech s velkým množstvím diváků nám vznikají části - jádro skalních fanoušků, fanoušci hostujícího týmu a zbytek publika, který je většinou tvořen z klidnějších diváků, neutrálních diváků, rodin atd. Na menších stadionech většinou chybí tzv. jádro fanoušků, či je tak malé, že zapadá do zbytku publika, a mnohdy chybí i diváci hostujícího celku. Na všech stadionech je ovšem totožné hromadné chování jednotlivých diváků. Fotbalové publikum tvoří tzv. dav, který LE BON (1994) definuje jako „shromáždění jakýchkoliv jedinců bez ohledu na jejich národnost, povolání nebo pohlaví a bez ohledu na náhodu, která je svedla dohromady.“ (7, str. 13) Ovšem to, že se na nějakém místě najednou objeví mnoho lidí, ještě nemusí znamenat dav, který bude potřeba definovat v této práci. Lidé z davu diváků na sportovním utkání se neseťkali ale náhodně. Nýbrž tito lidé měli společný cíl, a to v podobě zhlédnutí utkání. Tuto skutečnost nám popisuje LE BON (1996), kdy „Z psychologického hlediska nabývá však slovo dav zcela jiného významu. Za jistých daných okolností – ale jenom v nich – má shromáždění lidí nové vlastnosti, které se značně liší od vlastností jedinců, kteří je skládají. Vědomá osobnost tu mizí a city a myšlenky všech jednotek jsou zaměřeny týmž směrem.“ (7, str. 13). Díky kolektivní duši jedinců v davu nám vzniká organizovaný dav – psychologický dav. Dav nemá žádné ustálené organizační normy, uplatňují se v něm primitivní, silné pudy emoce nebrzděné žádnými etickými nebo organizačními normami. SLEPIČKA (1990) uvádí „Chování člověka v davu je do značné míry utvářeno

mechanismy hromadného chování., (10, str. 118) Tuto myšlenku dále rozvíjí MIKŠÍK (2005) „Hromadné chování pojmáme jako specifický typ chování sociálního, rozvíjejícího se pod emociogenním tlakem situačních kontextů.“ (8, str. 103) Dále tento autor rozděluje toto chování do dvou fází. První fáze je fáze mobilizační, kdy jsou vytvářeny výchozí podmínky pro hromadné chování jednotlivců v davu a případné důsledky tohoto jevu, které se projevují ve spontánních činech. Druhou fází je fáze akční, kde se jedná o vlastní řešení nahromaděných pocitů. (8) Hromadné chování můžeme rozdělit do tří fází, kdy první se vyznačuje setkáním účastníků na místě a ve stejném čase. V této fázi nevznikají žádné intenzivní vzájemné vazby mezi diváky. Druhá fáze je symbolická postupnou homogenizací, která je dána společným prožíváním okamžiků ze sportovního utkání. Ve třetí fázi se rodí impulzivní reakce podle lídrů skupiny, které jsou posléze napodobovány ostatními členy davu. Toto rozdělení je pro moje účely výstižnější, a proto budu vycházet z něho. (10)

3.3.4.1 Charakteristické jevy hromadného chování

S určitostí nelze určit, jak se jednotliví členové davu budou projevovat, ale lze vymezit určité typy tohoto chování. Rozdělení do kategorií nám popisuje MIKŠÍK (2005) „Tato základní klasifikace musí postihovat specifické shody a rozdíly co do vzniku, průběhu, obsahu a cílové orientovanosti hromadného chování.“ (8, str. 108) Dále ve své knize rozděluje jevy hromadného chování do tří základních kategorií. V první kategorii je stěžejní umocňování rozvíjené hromadné psychické nákazy. Ta ústí do stejného, situačně vyvolaného reagování (chování), které je zbaveno některých zábran. Ve druhé kategorii autor popisuje impulzivně – afektivní chování, které je vyvoláno jako důsledek jednorázového psychického otřesu. Tento otřes je dostatečně silný na to, aby ovládl psychiku jednotlivých členů davu. Jako třetí kategorii udává spojení dvou výše uvedených typů, kdy nejdříve nastává umocňování jako primární proces a poté impulzivně – afektivní erupce jako proces sekundární. (8)

3.3.4.2 Faktory působící na názory davu

Dav působí navenek jako celek, tudíž jeho názory vypadají stejnorodě. Proto lze lehce na tyto názory působit a tím přizpůsobovat myšlení celého davu. Toho lze nejsnadněji docílit díky obrazným představám, kdy na naše vjemy působí v podobě vizuální, která je nejúčinnější. Tento jev můžeme spojit s obřimi transparenty vyvěšenými skalními fanoušky a upozorňujícími na jistou skutečnost. Tento názor lehce přebírá zbytek publika. Pokud ovšem nemáme po ruce obrazy, kresby, symboly aj. můžeme použít slova či formule. LE BON (1994) udává „Moc slov je těsně spjata s představami, jež slova vyvolávají, a je úplně nezávislá na jejich skutečném významu. Obyčejně jsou nejpůsobivější právě ta slova, jejichž smysl je nejméně vymezený. Takové jsou např. výrazy: demokracie, socialismus, rovnost, svoboda apod., jejichž smysl je tak nejasný, že k jeho přesnému vymezení by nestačily ani objemné knihy.“ (7, str. 49) S tímto fenoménem lze na sportovních zápasech spojit skandování určitých krátkých textů, které většina publika dobře zná. Novozélandští ragbisté před každým zápasem tancují a zpívají svůj tanec „Haga“, kde chtějí demonstrovat svoji sílu a tím zastrašit svého soupeře. Fanoušci novozélandského týmu už tento rituál dobře znají a většina zpívá se svým týmem. Dohromady to představuje obrovské divadlo, které působí na ostatní. I zde můžeme částečně spatřit faktory ovlivňující názory davu. Dalšími faktory podle Le Bona jsou iluze, zkušenosti a rozum, ty ovšem se ve sportovním diváctví vyskytují velice ojediněle, a proto se jimi nebudu podrobněji zabývat.

3.3.4.3 Vůdcové davů a jejich nástroje k usměrnění davu

Ať už může být dav homogenní, jak chce, stejně zde najdeme nějaké výraznější osobnosti, které se více či častěji projevují. Tyto osoby jsou vůdcové davu. Počet těchto lídrů není nijak specificky omezen, může být jeden, ale i mnohem více. V hledištích se můžeme zajisté shledat s větším počtem těchto vůdců, díky počtu diváků i velikosti stadionu. Ale i zde můžeme spatřit vůdce jednoho. Někteří fanouškově jsou organizováni díky jednomu tzv. předříkávači, který s amplionem či hlásnou troubou udává pokyny ostatním divákům (jádro fanoušků SK Slavia Praha).

LE BON (1994) popisuje „Jakmile je shromážděn určitý počet živých bytostí, ať jde o dav lidí nebo stádo zvířat, počnou pudově podléhat autoritě určitého náčelníka, tj. svého vůdce. V lidských davech hraje vůdce značnou úlohu. Jeho vůle je jádrem, kolem kterého se formují a sjednocují názory. Dav je stádo, jež se nemůže obejít bez pána. Vůdce sám bývá obvykle zpočátku jedním z vedených, z těch, kteří byli hypnotizováni ideou, jejíž apoštolem se později stane.“ (7, str. 56)

Mezi prostředky, které vůdce používají k ovlivnění davu, patří tvrzení, opakování a nákaza (7). Dále LE BON (1994) uvádí „Čisté a prosté tvrzení bez uvažování a bez důkazů je jedním z nejjistějších prostředků, jde-li o to, aby se nějaká idea ujala v mysli davů. Čím je tvrzení stručnější, čím více je zbaveno jakýchkoliv důkazů a výkladů, tím větší má autoritu.“ (7, str. 59) V hledištích se tento druh projevu klasickými výkřiky z davu, že rozhodčí píská špatně, tenhle hráč fauloval atd. Tyto projevy se redukuje jen na krátká hesla, aby se snadněji a výstižněji interpretovala. Pokud by divák používal delší obraty, nebyly by tolik účinné. Proto na fotbalových stadionech můžeme slyšet: „Faul“, „Písej něco“ či „Zajed' mu“. Při tvrzení: „Pane rozhodčí, tenhle zákrok soupeře na domácího hráče číslo sedm se mi zdál nesportovní“, musíme uznat, že tento verdikt je mnohem méně účinnější, než jen prosté zvolání: „Faul“. Zvýšením účinnosti dosáhneme, pokud tyto tvrzení opakujeme. LE BON (1994) uvádí příklad z historie „Napoleon říkal, že je jenom důležitý řečnický obrat, a to opakování. Tvrzená věc se opakováním konečně ustálí v myslích do té míry, že je přijata za dokázanou pravdu.“ (7, str. 59) Po faulu na domácího hráče ve fotbalovém zápase můžeme slyšet mnoho diváků, kteří jsou nespokojeni s verdiktem rozhodčího a opakovaně se dožadují potrestání hráče soupeře. Též naučené chorály či písně fanoušci opakují několikrát během zápasu, aby se text a melodie dostal do podvědomí ostatních. V chorálech můžeme slyšet o síle mužstva, jasném vítězství, či ostudě soupeře atd. To vše diváci opakují stále dokola. Posledním jevem, který popisuje LE BON (1994) ve své knize je nákaza. „Ideje, city, emoce a přesvědčení mají v davech nakažlivou moc, která je stejně silná jako nákaza bacily. Tento jev pozorujeme i u zvířat, jakmile jsou ve stádu. Trhnutí jednoho koně napodobí záhy i ostatní koně v téže stáji. Zděšení nebo bezhlavý poplach několika ovcí přenesse se ihned na celé stádo.“ (7, str. 59)

3.3.5 Agresivní projevy sportovních diváků

Toto téma je v poslední době velice aktuální, protože agresivita sportovních diváků přerůstá do obrovských rozměrů a stává se velkým problémem. Počet situací, kdy musejí zasahovat pořadatelé či dokonce policie, rapidně roste. Novinové články nás zahlcují zprávami o diváckých výtržnostech a pořadatelé se čím dál více musejí zabývat otázkou bezpečnosti na stadionech. Agresivní chování u diváků vzniká na základě sledování utkání, které přináší mnoho rozporuplných momentů a vysoce emočních zážitků během zápasu, které tyto projevy můžou aktivovat. SLEPIČKA (1990) uvádí „Agresivní prvky v chování se obvykle objevují jako následek neovládané emocionality, dynamiky aspirací (očekávání), interpersonálních konfliktů, frustračních stavů.“ (10, str. 104) Samozřejmě existuje i skupinka „fanoušků“, kteří ke svému agresivnímu chování nepotřebují žádnou pohnutku. Chovají se takto zcela automaticky a dobrovolně. Toto procento diváků je ale velice malé. Pokud se někde objeví zmínka o agresivním chování diváků, většina lidí si ihned pod tímto představí fotbalové fanoušky. Samozřejmě i v ostatních sportech se setkáváme s tímto fenoménem současného sportu, ale fotbaloví agresori jsou určitě na prvním místě v žebříčku. Agresivita ovšem není jen v hledištích, v poslední době narůstá i přímo mezi sportovci na hřišti. Oboje je navzájem propojeno a tím se problém ještě více prohlubuje. V očích některých diváků jsou hráči viděni jako idoly či modly. Napodobování idolů je známá věc a nejvíce se samozřejmě projevuje v chování a zevnějšku. Jelikož hráči nosí na utkání dresy, a tudíž se tady o odlišnosti moc hovořit nedá, diváci se snaží napodobovat právě toto chování. SLEPIČKA (2009) připomíná „Na jedné straně existují názory, že sport je oblast, ve které není nutné pouze tolerovat, ale lze aktivně rozvíjet a pozitivně prožívat agresivní chování. Na straně druhé se stále více hovoří o zvyšující se frekvenci takových projevů v chování sportovců, které mají za cíl zranit jiného sportovce, vyřadit ho ze sportovního boje a tím získat pro sebe určitou výhodu. Poukazuje se i na projevy násilí u sportovních diváků s vazbou těchto projevů na dění na hřištích.“ (12, str. 165)

4. Metodologická východiska

V této kapitole se zaměřím na metody, které jsem použil v této bakalářské práci. Charakterizuji zde základní požadavky a vlastnosti jednotlivých metod. Nejprve rozeberu techniku dotazníků, které dále doplním o strukturované rozhovory a detailní pozorování. Dotazník se řadí mezi kvantitativní metody, kde je cílem získat velké množství informací od velkého počtu respondentů. Naopak strukturovaný rozhovor je metodou kvalitativní, kde se snažíme získané informace prohloubit. Kvalitativní výzkum nám pomáhá rozumět pozorované realitě. Kvantitativní výzkum testuje validitu tohoto porozumění. (2)

4.1. Dotazník

Tato metoda je dnes velice oblíbená, a tudíž používaná velice často. Při tvorbě dotazníku je potřeba dodržovat určitý postup a koncepci, které si zde dále rozebereme.

4.1.1. Postup při tvorbě dotazníků by měl dodržovat tyto body:

- seznam informací, které chceme získat
- příprava první formulace otázek -Kaneová [1985:80nn] radí používat systém dvou druhů kartiček:
 - 1. druh - napíšeme, co chceme zjistit
 - 2. druh - formulujeme otázku
- otázky je potřeba uspořádat do bloků podle tématu otázky
- upravíme přechody mezi jednotlivými bloky, tak aby byl dotazník plynulý
- vytvoření úvodu, kde je potřeba seznámení se s dotazníkem a identifikační údaje
- pilotáž – ověření dotazníků na určitém vzorku lidí, zda jsou otázky správně formulované a odpovědi dobře zvolené (4)

4.1.2. Uspořádání dotazníku

Spolu s dotazníkem by měl být distribuován průvodní dopis, který by měl obsahovat představení výzkumu a účel dotazování. Na úvod jsou v dotazníku obsaženy administrativní údaje, za kterými následují první otázky. Tyto otázky by měly být ty nejjednodušší, abychom zaujali respondenta. Tato část je důležitá z hlediska další spolupráce. Musíme v dotazovaném vzbudit důvěru. Střední část obsahuje méně zajímavé otázky, které mohou být v závěru vystřídány otázkami více osobními a otázkami otevřenými. Spolu s dotazníkem by měl být distribuován průvodní dopis, který by měl obsahovat představení výzkumu a účel dotazování.

Otázky v dotazníku dělíme na:

- uzavřené – respondent volí z nabídnutých možností
- polo uzavřené – respondent volí z nabízených možností, pokud mu nevyhovuje ani jedna, může dopsat vlastní
- otevřené – respondent dává odpověď vlastní
- filtry – druh otázek, které nám dělí respondenty na ty, kteří budou pokračovat na další otázky či tyto otázky přeskochí

Některé základní typy nevhodných otázek:

- Dvojitá otázka – ptáme se na dvě věci a vyžadujeme pouze jednu odpověď
Příklad: Jste spokojen s hrou SK Strakonice 1908 a české reprezentace?
- Chybná nabídka odpovědí
Příklad: Nejlepším hráčem SK Strakonice je obránce či útočník?
- Zjišťujeme vše najednou
Příklad: Napište všechny týmy, které jste chodil podporovat jako divák, nejoblíbenějšího hráče a nejmotivnějšího trenéra.
- Mlhavá otázka
Příklad: Chodíte na fotbal často?
- Hypotetická otázka
Příklad: Jaký způsob hry byste očekával od SK Strakonice 1908?
- Zavádějící otázka

Příklad: Proč jste rozhořčen výkonem rozhodčího?

- Otázka o názoru někoho jiného

Příklad: Myslíte si, že ostatní diváci mají stejné názory při zápase?

- Všeobjímající otázka

Příklad: Co si myslíte o SK Strakonice 1908?

Obecně KOTLER (2007) doporučuje se vyvarovat se při tvorbě dotazníků tohoto:

- „ujistit se, že v otázkách nejsou žádné předpojatosti
- pokládat specifické a co nejjednodušší otázky, vyhýbat se slangu a zkratkám, nepoužívat složitá nebo běžně nepoužívaná slova
- vyhýbat se slovům, která nemají jasný smysl, nebo obsahující zápor
- neužívat slova snadno zaměnitelná s jinými a vyhýbat se hypotetickým otázkám
- zmírnit citlivost některých otázek použitím intervalů možných odpovědí
- v uzavřených otázkách vyhradit prostor pro odpověď „jiné“.“ (6, str. 145)

4.2. Pozorování

Tuto metodu můžeme použít pokud jsou jevy, které sledujeme, přímo dostupné našemu smyslovému vnímání. Dále je nutné, aby byly sledovány jevy, které nebyly vyvolány zásahem osoby, která pozorování provádí.

Druhy pozorování:

A) z pohledu účasti výzkumníka

- **nezúčastněné**
– pozorovatel se neúčastní situace

Výhody

- objektivnější
- předem zvolený soubor znaků

Nevýhody

- omezené množství informací
- nepřírozené podmínky mohou zkreslit výsledek

- zúčastněné

- pozorovatel se účastní zkoumané situace přímo

Výhody

- přirozené podmínky
- lze získat velké množství informací
- lze zaznamenat kontext

Nevýhody

- možnost ovlivnění pozorovatele
- ztráta objektivity
- výsledky pozorování jsou ovlivněny způsobem jeho začlenění

B) standardizované x nestandardizované**- standardizované**

- jsou určeny základní třídy a kategorie hodnot, do nichž jsou pozorované jevy zařazovány

Výhody

- možnost srovnání
- nízké požadavky na osobu, která šetření provádí

Nevýhody

- malá možnost přizpůsobení
- možnost úniku důležitých informací, na které nejsme připraveni

- nestandardizované

- máme cíl pozorování, ale postup není přesně určen

Výhody

- možnost v průběhu šetření měnit kategorie

Nevýhody

- vysoká kvalita pozorovatele
- výsledky nelze pokaždé s objektivností porovnávat

C) skryté x zjevné

- skryté

- pozorovatel přijímá některou z rolí sledovaného sociálního prostředí

Výhody

- pozorovateli je odhaleno přirozené prostředí skupiny, může sledovat jevy cizímu okolí skryté

Nevýhody

- potřeba speciálních pomůcek (kamera)
- etická otázka při odhalení pozorovatele

- zjevné

- existuje předpoklad, že naší přítomností nebude výsledek ovlivněn

D) podle způsobu záznamu výsledků

- osobní pozorování

- výsledky zaznamenává pozorovatel osobně
- zatíženo slabostmi lidského faktoru, člověk může něco přehlédnout, zkreslit
- chyby a zkreslení lze odstranit zvýšením počtu pozorovatelů

- pozorování zaznamenané pomocí záznamové techniky

- kamera, diktafon
- odstraňuje nebezpečí zkreslení (4)

Standardizované pozorování

Příprava - do přípravy standardizovaného pozorování vstupujeme s dobrou pracovní hypotézou

- 1) stanovení elementárních jevů, které jsou dostupné našemu empirickému zkoumání
- 2) příprava plánu pozorování
- 3) příprava technických pomůcek, terénu a pozorovatele
- 4) provedení pozorování

Plán pozorování:

Je třeba stanovit

a) předmět pozorování (co má být pozorováno)

- stanovení elementárních jevů (dílčích sledovatelných skutečností)
- stanovení indikátorů elementárních jevů (jednoznačně definovány)
- určení pozorovatelných jednotek/jedinců), na nichž bude elementární jev sledován
- stanovení času, ve kterém bude pozorování realizováno

b) způsob pozorování

- stanovení techniky pozorování
- případně stanovení role pozorovatele nebo jak se bude ukrytí realizovat (technické maskování, společenské maskování)

c) kódování pozorovaných jevů

kódy – stavy, kterých může jev nabýt

- zjednodušení záznamu
- jednoznačné definování kategorií (ze stejného hlediska)
- klíč = návod pro správné a jednoznačné kódování

d) záznam pozorování

- pro záznam pozorování se používá pozorovací arch nebo registrační přístroje

- v průběhu pozorování je třeba zaznamenat:

- zpřesňující informace o předmětu pozorování
- místo a čas pozorování
- kdo pozorování a záznam provedl

- výskyt náhodných (neočekávaných) faktorů
- metodické připomínky, připomínky k interpretaci
- vlastní informace o výsledcích pozorování

V samotném pozorování postupujeme podle plánu. V průběhu pozorování je možné podle potřeb plán do určité míry operativně přizpůsobovat pozorovanému. (4)

4.3. Rozhovor

Metoda osobního dotazování patří mezi metody kvalitativní. Tyto techniky nám umožňují získat informace od úzkého kruhu respondentů, dále nám umožňují prohloubit výsledek výzkumu nebo získání specifických dat.

Obecné předpoklady na tazatele:

- citlivost
- koncentrace
- schopnost interpersonálního porozumění

Při rozhovoru dochází k osobnímu kontaktu s respondentem, proto je nutné, abychom byli v této metodě dostatečně přizpůsobiví. Úspěch rozhovoru ovlivňuje celá řada okolností, ke kterým musíme přihlížet a snažit se přizpůsobit náš projev. Může se jednat o:

- věk
- pohlaví
- sociální postavení
- osobní charakteristiky
- gesta

Obecně lze říci, že čím je respondent v těchto bodech bližší tazateli, tím je šance na získání kvalitních informací větší.

Struktura rozhovoru:

Platí základní pravidla, kterých by se měl tazatel držet. Jinak je postup založen v zásadě na fantazii tazatele, ale tuto základní kostru je potřeba dodržet.

Úvod:

- představení tazatele
- představí, koho případně reprezentuje
- přiblíží výzkum, cíl
- sdělí respondentovi, jak byl vybrán
- ujistí respondenta, že získané informace jsou anonymní a bude s nimi podle toho nakládáno

Typy rozhovorů:

a) Strukturovaný rozhovor

- otázky jsou připravené, menší pružnost odpovědi, odpovědi se lépe analyzují, částečně omezuje respondenty šíří odpovědi

b) Polostrukturovaný rozhovor

- jsou dopředu dána témata, která se v rozhovoru všechna vyčerpají, jinak je obsah a postup individuální

c) Neformální rozhovor

- tento rozhovor se opírá o návaznost otázek, které vznikají v průběhu rozhovoru, je zde důraz na spontánnost a flexibilitu tazatele

d) Nerativní rozhovor

- tento typ rozhovoru je specifický tím, že zde nefigurují jasně určené otázky, ani předem připravené, známo je pouze téma a tazatel se snaží respondenta podněcovat k vlastnímu vyprávění, které následně doplňuje případnými otázkami, které by měly vysvětlit nejasnosti (4)

5. Syntetická část

Ve své práci „Postoje diváků k agresí a k aktivní návštěvě sportovního utkání“ jsem si zvolil fanoušky fotbalových utkání a to hned z několika důvodů. Prvním důvodem je to, že se zde vyskytuje agresivita ve značné míře, druhým důvodem je to, že fotbal je dostatečně rozšířen, tudíž tato problematika je blízka mnoha lidem a s tím je spojen důvod třetí, že ve Strakonících má fotbalový klub zřejmě nejvíce příznivců oproti ostatním sportům.

Fotbalový klub SK Strakonice 1908 hraje Divizi A, kde již působí třetím rokem. Počet diváků je přibližně stále stejný a pohybuje se okolo čísel 200 až 300. Tento klub jsem si zvolil také z důvodu, že jsem moji práci chtěl aplikovat na týmu, který nehraje nejvyšší soutěže a nechodí na něj tisíce diváků a v hledištích se dějí věci, nad kterými zůstává rozum stát. Po pravdě řečeno v poslední době už je spousta lidí unavena zprávami o řádění skalních fanoušků týmů. Ať už jsou to fanoušci Baníku Ostrava, kteří vyjedou na zápas venku a demolují, co jim přijde pod ruku, nebo jsou to fanoušci na derby pražských „S“, kteří pronesou do hledišť pyrotechniku a zapalováním světlic a dělobuchů naruší průběh utkání. Nebo pokud jsou to střety fanoušků s policií, které mnohdy končí zadržením několika fanoušků. Těchto zpráv a titulků bohužel musíme číst několik do měsíce. Jestli ze začátku se těmto akcím věnovala velká pozornost a toto téma se probíralo všude možně, dnes již tento trend pozorovat nemůžeme. Stále větší pozornost ale musejí věnovat tomuto problému funkcionáři fotbalového svazu, protože tento jev se stále zvyšuje a na stadionech dochází k dlouhodobému úbytku diváků, což za prvé snižuje atraktivitu a krédo českého fotbalu, za druhé kluby přicházejí o značnou částku peněz vlivem ztráty vstupného. Nehledě na to, že fotbalové kluby musejí část svého rozpočtu věnovat na ochranu nekonfliktních diváků, opravám stadionu, bezpečnostní službě atd. Zkrátka tento problém je skutečným problémem s velkým P a je potřeba ho vyřešit, nebo ho alespoň částečně eliminovat.

Jak jsem již napsal výše, tomuto problému se ve své práci věnovat nechci, za prvé je tento jev popisován v mnohé literatuře a za druhé toto téma je tak široké, že jen těžko ho lze obsáhnout v jedné bakalářské práci. Mým cílem v této práci je zanalyzovat agresí ne tolik viditelnou. Jedná se o agresí, kterou někteří lidé vůbec nemusejí na stadionech zaregistrovat. Ano pokud vidím, jak

se dva tábory fanoušků navzájem napadnou a dojde k hromadné bitce, lehce každý z nás určí, že se jedná o jistý projev lidské agresivity. Na menších stadionech, kde se hrají nižší soutěže, ovšem tyto projevy agrese nalezneme zcela výjimečně. Nicméně prvky lidské agrese, které ve větším měřítku klidně mohou přerůst do projevů popsaných výše, najdeme i v těchto hledištích spousty. Nejvíce je zde zastoupena agrese verbální, která se může vztahovat na hráče soupeře, na rozhodčího, domácí hráče, ale i ostatní diváky. Dochází i k házení předmětů na hrací plochu.

Mým úkolem v této práci je objasnit vztah diváka k agresivním projevům na hřišti i v hledišti a zjistit hlavní motivy k aktivní návštěvě fotbalového stadionu. V teoretické části jsem již objasnil, že agrese je částečně lidským bytostem vrozena. V dnešní době, kdy nejsme v přímém ohrožení našich životů, jsou naše pudy tak trochu otupeny, protože je tolik nemusíme aktivovat. Evidentně ale lidé potřebují dostat nadbytečnou energii z těla ven a ta se právě může objevovat v podobě agrese, ať už se tato agrese bude projevovat kdekoli, třeba právě na našem stadionu mezi ostatními diváky, je potřeba zanalyzovat některé prvky tohoto chování. Hlavní otázkou zůstává, co tuto agresi aktivuje, aby se začala projevovat. Dále se pokusím rozebrat, zda si diváci myslí, že mohou svým projevem změnit vývoj utkání a jakým projevem toho nejlépe dosáhnout. V průběhu sběru dat a jejich zpracování mohou vyvstat ještě nějaké závislosti.

5.1. Diváci SK Strakonice 1908

Mojí cílovou skupinou v tomto výzkumu se stali diváci chodící do hlediště na zápasy Divize A mezi domácími fotbalisty SK Strakonice 1908 a hostujícími hráči. Strakonice jsou město, které čítá zhruba 25tisíc obyvatel a struktura diváků, chodících na zápasy, je velice stejnorodá. Jako nezávislý pozorovatel jsem se zúčastnil zhruba posledních deseti zápasů ročníku 2008/2009 a složení fanoušků bylo víceméně stejné. Jediným prokazatelným faktorem, který ovlivnil počet platících diváků, bylo počasí. Na utkání 27. kola mezi SK Strakonice a Admirou Praha přišla zhruba polovina lidí ve srovnání s tím, kolik chodí normálně. Důvod to mělo jediný, a to deštivé počasí. Jinak na utkání domácího celku chodí pravidelně okolo 250 diváků. SK Strakonice 1908

je podle mého názoru typickým příkladem družstva v nižších ligách, kde chodí v neděli na fotbal určitá skupina lidí, která má podle mého názoru základní charakteristiky stejné jako v jiných městečkách, kde se hraje podobná soutěž. Proto si myslím, že výsledek této práce lze obecně vztáhnout na další podobné fotbalové kluby a jejich diváky. Někdo může namítnout, že 250 diváků v hledišti je velice nízký počet na to, abych se zabýval touto problematikou. Já ovšem musím zásadně nesouhlasit, a to z prostého důvodu. Pokud právě sečteme všechny diváky, kteří chodí do hledišť na tento fotbal, dostaneme se k číslu mnohem většímu, než je například průměrná návštěva na naší 1. fotbalovou ligu. A právě rozdíly mezi diváky na těchto úrovních najdeme zcela jednoduše, kdy na menších stadionech vystupují diváci spíše jako jeden celek, nikdo moc nevyčnává, kdežto na stadionech větších už samotné uspořádání hlediště do sektorů nám poukazuje na rozdíly v projevu mezi „kotlem“ domácího týmu, VIP sektorem, sektorem hostujících fanoušků a v poslední době tolik populárním rodinným sektorem atd.

Můj výzkum jsem opřel o dotazníky, které jsem rozdál fanouškům na posledním utkání domácího celku s vidinou nejvyšší návštěvnosti, jakožto rozloučení se s hráči a sezonou 2008/2009. Dotazníky mi měly poskytnout kvantitativní informace. Dále jsem si vybral v hledišti „výrazné“ typy diváků, které mají sklony minimálně k verbální agresí a vulgaritám a s nimi jsem provedl strukturované rozhovory, kde jsem se pokoušel získat kvalitativní informace. Tyto dvě možnosti výzkumu jsem kombinoval s vlastním pozorováním, které jsem prováděl na čtyřech zápasech. V tomto pozorování jsem se zaměřil na celkovou atmosféru, projev publika jako celku a na jedince, kteří svůj názor a postoj vyjadřovali značně hlasitě a výrazněji než diváci ostatní.

5.1.1. Struktura diváků

Na posledním utkání v sezoně 2008/2009 jsem rozdál mezi diváky domácího celku celkem 150 dotazníků. Obával jsem se nízké návratnosti těchto dokumentů, ale nakonec jsem byl se zpracovatelnými 103 dotazníky spokojen. Než se dostaneme k problémům týkajících se tématu mé práce, je potřeba určit základní údaje o publiku. První tabulka vyjadřuje poměr mezi muži a ženami, chodícími na utkání.

	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
Muž	70	68,0	68,0	68,0
Žena	33	32,0	32,0	100,0
Celkem	103	100,0	100,0	

Tab.1 Složení publika – pohlaví

Z této tabulky je patrná převaha mužské části populace v hledišti oproti té ženské. Vyjádřeno procentuelně se jedná přibližně o dvě třetiny mužů vůči jedné třetině žen. Upřímně mě toto číslo mile překvapilo, protože jsem nečekal tolik žen na ryze „chlapském“ sportu, jak se tomuto sportu občas přezdívá. A kdo by čekal, že ženy v hledišti jen spokojeně sedí a pozorují zápas, tak by byl asi překvapen. I ženy už se pouštějí do diskuzí a dokážou se vcítit do zápasu. Toto budu rozebírat dále jak z dotazníků, rozhovorů, ale i z pozorování. Co se týče věkové struktury publika, informace poskytne tabulka číslo 2, kde jsem respondenty rozdělil do 4 věkových skupin.

Věkové kategorie	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
12-25	24	23,3	23,3	23,3
26-38	16	15,5	15,5	38,8
39-52	39	37,9	37,9	76,7
53 a více	24	23,3	23,3	100,0
Celkem	103	100,0	100,0	

Tab. 2 Věková struktura diváků

Tabulku jsem rozdělil do čtyř podskupin, kde dolní hranici mi určil nejmladší respondent a od toho jsem odvodil širší skupiny. V této tabulce se nám ukazuje neblahý trend fotbalu a sportu vůbec. A to, že mladí ztrácejí zájem o zábavu tohoto druhu. Důvod je celkem jasný, v dnešní době při škále možností

zábavy mladých lidí je jasný určitý pokles množství této skupiny. Nejméně je v tabulce zastoupena skupina lidí od 26-38let. Tady bych důvod viděl v množství práce, kdy tito lidé jsou ještě plni elánu a veškerou svoji energii vrhají buď do pracovních povinností, či závazků vůči svým mladým rodinám, které jim zabírají velkou část času. Skupina starší, a to od 39 až 52 let, se v tabulce vyskytuje v nejhojnějším počtu, a to v necelých 38%. Příčina je zde taky nasnadě, je spojena právě s těmi rodinami výše popsány. V tomto věku už jsou děti odrostlé a nepotřebují takovou péči jako ve věku mladším, tudíž i jejich rodičům zůstává více volného času, který každý využije podle svého. Ještě bych zde poukázal na příčinu druhou a to, že tato skupina je silná generace lidí narozených mezi roky 1960-1970, kde byl fotbal zábava, která se vyznačovala širokou základnou a nenáročností na peníze, a tudíž mnoho mladých v těchto letech tíhlo právě k fotbalu. Tato láska k tomuto sportu, kterou si vypěstovali v mládí, jim vydržela dodnes a chodí do hledišť stále. Poslední údaj, který jen podtrhuje trendy výše popsané, je to, že 61% lidí na stadionu je starších 39let. Dalším ukazatelem určujícím publikum ve Strakonících je počet roků, po které chodí na fotbal jako diváci. Tyto hodnoty jsem rozdělil nesouměrně, a to z jediného prostého důvodu. Určitě jsou větší rozdíly v názorech a projevech diváků, kteří chodí podporovat jeden rok a pět let, než u diváků, kteří chodí do hlediště třicet pět let a čtyřicet let. Jednoduše řečeno každý rok zpočátku bude znát.

Roky fandění	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
0-3	23	22,3	22,3	22,3
4-10	39	37,9	37,9	60,2
11-25	27	26,2	26,2	86,4
26-50	14	13,6	13,6	100,0
Celkem	103	100,0	100,0	

Tab. 3 - počet let fandění

Z této tabulky můžeme vyčíst, že publikum ve Strakonících je celkem věrné. Na prvním místě máme interval od 4 do 10 let, kde se pohybuje přibližně 38% diváků. Hned za ním je interval od 11 do 25 let. Tento jev nám koresponduje s tabulkou 2 a závěrem z ní vyvozeným. Silná věková skupina okolo 45let chodí na fotbal už od svého mládí a je to jejich dlouhodobá záliba. V posledním intervalu nalezneme ty doopravdy dlouhodobé a věrné fanoušky, kterých je úctyhodných 14%. Rekordmanem v počtu let, po kterých navštěvuje tento divák zápasy strakonického klubu, je muž, který chodí již 50 let na fotbal ve Strakonících. Poslední souhrnná statistika nám ukazuje, na kolik domácích zápasů za sezonu se přijdou fanoušci podívat.

	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
1-4utkání	21	20,4	20,6	20,6
5-8utkání	25	24,3	24,5	45,1
9-12utkání	25	24,3	24,5	69,6
13-15utkání	31	30,1	30,4	100,0
Celkem (platné)	102	99,0	100,0	
Chybějící hodnota	1	1,0		
Celkem	103	100,0		

Tab. 4 – počet navštívených zápasů za sezonu

Z této statistiky můžeme vyčíst vcelku rovnoměrnou účast každé podskupiny na celkovém množství. Lehkou převahu zde získala možnost maximálního počtu utkání a to od 13 do 15 utkání. Je to dáno tím faktem, který jsem zmínil hned v úvodu, tj. že struktura publika je víceméně stejná, až na malé změny.

5.1.2. Aktivní návštěva

Každý člověk je svým způsobem specifický, toto tvrzení je nám známé. Dnes v moderní době, nám jako jasný důkaz poslouží DNA, která ukazuje na

rozdílnost každého. Neexistují na světě dva stejní lidé, každý je něčím odlišný od toho druhého. Sportovní divák, to znamená i ten fotbalový, se ničím neliší od člověka normálního. U každého diváka najdeme spousty odlišností, ale zároveň určitě i mnoho spojitostí. Nejdříve zde zanalyzuji, jaký důvod mají diváci k tomu, aby navštěvovali fotbalové zápasy. Škála těchto důvodů je velice široká, ale kromě 7 dotazovaných si zbytek respondentů vystačil s výběrem z devíti možností, které jsem v dotazníku nabízel. V této otázce bylo možností maximálně tři odpovědi, někteří tuto možnost využili, někteří si vystačili s jednou odpovědí. Proto se může zdát tabulka trochu zavádějící, ale při podrobném prostudování je tabulka dostatečně jasná. Jednotlivá procenta jsou pravdivá, ale pokud bychom je chtěli sečíst, aby nám dávala celkových 300%, je potřeba připočíst ještě procentuelní zastoupení chybějících důvodů právě u těch respondentů, kteří nevyužili všechny tři možnosti odpovědi. Tento údaj není uveden v tabulce, protože by svými procenty celkově mátl.

	Frekvence	%
sportovní výkon	52	50
přátelé a rodina	40	39
zábava	32	31
fandit	30	29
odpoutat se	25	24
známé prostředí	24	23
relaxace	16	16
odvázat se	7	7
zabít čas	6	6
jiné	7	7
celkem	309	300

Tab. 5 důvody návštěvy fotbalového zápasu

Důvod, který diváci označili nejčastěji, je zhlédnutí sportovního výkonu. Celá polovina respondentů odpověděla, že jediným či jedním z několika důvodů je právě zájem o výkon předvedený na hřišti. Na druhém místě skončil důvod přátelé a rodina, který v dotaznících vyplnilo zhruba 40% respondentů. Na dalších místech, zhruba se stejnými procenty (okolo 25-30%), jsou důvody – pobavit se, fandit svému týmu, odpoutat se od běžných starostí a sejít se ve známém prostředí se známými lidmi. Z tabulky vidíme, že fakt, který jsem

nastínil v úvodu o odlišnosti lidských bytostí, je pravdou. Co člověk, to různý důvod k návštěvě. Zhlédnout sportovní výkon by mělo být samozřejmostí. Jdu-li na fotbal, chci vidět předvedenou hru. Pokud půjdu do divadla, chci zase zhlédnout divadelní představení, pokud půjdu na hudební koncert, jdu si poslechnout muziku atd. V menších městech, na která se tato práce vztahuje, můžeme vyzdvihnout vysoké procento respondentů, kteří uvedli důvod přátelé a rodina. Toto můžeme právě spojit s důvodem – sejít se ve známém prostředí se známými lidmi, který ve městě typu Strakonice hraje velkou roli. Pokud chodíte na stadion pravidelně, sedíte většinou stále na stejném místě, tak i lidé okolo jsou skoro ve stejném neměnném postavení. Lidé se navzájem znají, diskutují o předvedené hře, jak se hrálo minulý týden, či jak hrála včera Sparta, ale i můžeme zaslechnout debaty, které se sportu vůbec netýkají – o příbuzných, o práci, ženy si často vyměňují nápady na obědy atd.

Důvody, které často ústí na velkých fotbalových stadionech do právě toho problémového chování, se v mém průzkumu objevily jen zřídka. Jen sedm dotazovaných určilo jako jeden z důvodů, proč chodí do hlediště, odvázat se. Pod tímto pojmem si lze představit, že divák chce zažít něco neobyčejného, něco vzrušujícího... A pouze šest respondentů odpovědělo, že jde zabít volný čas, což může v některých momentech také pramenit v chování popisovaného výše.

S aktivní návštěvou a fanděním je dále spojena otázka v dotazníku, která zjišťovala, jaký je podle diváků nejúčinnější projev podpory svého týmu k co nejlepšímu výsledku.

	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
Povzbuzování DH	83	80,6	81,4	81,4
Nepříjemná atmosféra pro HH	7	6,8	6,9	88,2
Tlak na rozhodčího	6	5,8	5,9	94,1
Pasivita	6	5,8	5,9	100,0
Celkem (platné)	102	99,0	100,0	
Chybějící hodnota	1	1,0		
Celkem	103	100,0		

Tab. 6 – nejúčinnější projev

Z dat, která nám tabulka poskytuje, můžeme vyčíst jasnou nadvládu odpovědi – povzbuzovat domácí hráče. 83 respondentů odpovědělo takto, což je přibližně 81%. Ostatní možnosti se rovnoměrně rozdělily o zbytek procent. Na tomto zjištění by nebylo nic divného, pokud bychom ovšem neudělali zároveň s dotazníky i pozorování. Na mém detailním pozorování, které probíhalo na pěti zápasech, se povzbuzování, kde se zapojí alespoň polovina diváků, objevilo tolikrát, kolik domácí vstřelili branek plus tak dvě, tři pěkné akce za zápas. Tímto povzbuzováním myslím potlesk, či krátká zvolání typu „Dobře, hoši“ či „Pěkná akce“. Žádná skupina fanoušků, kteří by celý zápas či většinu zápasu hlasitě povzbuzovali, není.

Na stadionu převažuje na fotbalové poměry ticho, takže pokud někdo chce prezentovat svůj názor, tak k tomu má ideální podmínky a je krásně slyšen ostatními diváky. Tyto diváci samozřejmě na stadionu nechybí, ale pokud křičí, tak adresátem jejich poznámek je většinou rozhodčí či hráči soupeře. Z mého pozorování jsem dále získal poznatek, že publikum se nebývále sloučí, pokud se jedná o vyvedení z míry hráče soupeře. Na většině zápasů byl v prvních minutách neoficiálně vybrán hráč, který po celé utkání musel poslouchat nepříjemné poznámky na svoji osobu. Tento hráč byl zvolen, pokud se mu povedla nějaká hrubka hned v úvodu, či se nechal strhnout atmosférou a jeho reakce byla nepřiměřená. Ihned potom se hráč stal terčem diváků a toto vydrží minimálně do poločasové přestávky.

Kapitola sama o sobě je rozhodčí. Úloha rozhodčího v dnešním sportu je těžká, protože pokud bude soudcovat správně, většina diváků si toho ani nevšimne - hra bude mít spád, sporné okamžiky budou minimálně, chyby v rozhodnutí budou scházet. A právě tohoto si všimne jen pár diváků. Nikdo po zápase nebude aplaudovat, jak skvěle dnes pan rozhodčí pískal. Pokud ovšem udělá v zápase pár chyb, diváci si toho ihned všimnou a samozřejmě bude od nich následovat od nich nějaká, většinou verbální odezva. Pokud diváci na stadionu zjistí, že sudí je lehce ovlivnitelný a nemá dostatek autority, ihned se toho snaží využít ve prospěch domácího celku či k vlastní zábavě. Pokud bych měl vyjádřit poměrově vztah mezi povzbuzováním domácích hráčů a vytvářením tlaku na rozhodčího a nepříjemné atmosféry pro hráče soupeře, nebál bych se poměru 1:10 v neprospěch povzbuzování domácích hráčů. Tento fakt může potvrdit i odpověď fanouška Josefa, 49let, kterou jsem získal v detailních

rozhovorech: „Když se jde na ligu, tak se fandí jinak, takovou tu 2. a 3.ligu, když se jde do Strakonice, tak tam člověk přijde a sedne si. Takže tam ta nálada taková není. Tady lidi neumí vůbec fandit, ani ty mladý skupinky, ty to taky nedokážou. Teď přijela třeba sem Victoria Žižkov, sem na pohár a přijelo deset lidí a ty udělali takovou atmosféru, že i na ty domácí to působilo určitě kladně.“

Otázkou zůstává, proč je tento fakt v takové neshodě s odpověďmi z dotazníků. Na tento problém bych viděl dvě zásadní odpovědi. První je, že diváci si doopravdy myslí, že nejúčinnějším projevem je povzbuzovat domácí hráče. Ale podle této zásady se z nějakého důvodu nechovají. Druhou je, že to v dotaznících nedokázali přiznat, či si prostě svůj projev pořádně neuvědomují. Výsledný závěr bych viděl v kombinaci obou faktorů.

Další otázka, která úzce souvisí s otázkou předešlou, řeší, zda si divák myslí, že může ovlivnit průběh utkání svým projevem.

	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
ano	40	38,8	39,6	39,6
ne	61	59,2	60,4	100,0
Celkem (platné)	101	98,1	100,0	
Chybějící hodnota	2	1,9		
Celkem	103	100,0		

Tab.7 – ovlivnění výsledku diváckým projevem

Z tabulky nám vyplývá, že zhruba 60% lidí je názoru, že svým diváckým projevem nemůže změnit průběh utkání, kdežto zbylých 40% si myslí opak. Mnohem zajímavější je závislost posledních dvou ukazatelů. Tedy závislost mezi nejúčinnějším projevem, jak dopomoci svému týmu, a zda diváci věří, že svým projevem mohou ovlivnit průběh utkání. Tuto závislost nám shrnuje tabulka č. 8

		Ovlivnění		Celkem
		Ano	Ne	
Povzbuzovat DH	Počet	33	48	81
	%	40,7%	59,3%	100,0%
Nepříjemná atmosféra pro HH	Počet	4	3	7
	%	57,1%	42,9%	100,0%
Tlak na rozhodčího	Počet	2	4	6
	%	33,3%	66,7%	100,0%
Pasivita	Počet	1	5	6
	%	16,7%	83,3%	100,0%
Celkem	Počet	40	60	100
	%	40,0%	60,0%	100,0%

Tab. 8 – závislost víry v ovlivnění zápasu na nejúčinnějším diváckém projevu

U každé podskupiny má odpověď ano na ovlivnění průběhu zápasu pasivní bilanci s odpovědí ne, kromě možnosti vytvořit nepříjemnou atmosféru pro hráče soupeře. I přes nízký počet respondentů této možnosti, považují tuto vazbu za validní. A to z toho důvodu, že většina diváků sice v dotaznících uvedla jako nejúčinnější projev podporu domácího týmu, nicméně na zápasech, jak jsem již uvedl, se diváci soustřeďují hlavně na hráče soupeře, případně na sudího. U odpovědi nejčastější, a to podporovat domácí tým, je víra v ovlivnění výsledku v neprospěchu zhruba 40 procent k procentům 60. Šest respondentů uvedlo, že si myslí, že nejúčinnější projev v hledišti je pasivita. Tato odpověď nám koresponduje právě s vírou ovlivnění zápasu, kdy až na jednoho dotazovaného, ostatní uvedli, že nevěří, že mohou ovlivnit utkání. Kdy zřejmě tito diváci nevěří v ovlivnění zápasu, a tudíž neprojevují žádnou aktivitu na zápase.

5.1.3. Divácký projev

Divácký projev úzce souvisí s kapitolou aktivní návštěva. Každý divák může mít na projev v hledišti vlastní názor, sám hodnotit co je správné a co správné není. Proto existují na velkých stadionech různé sektory, které se

nepříjemnostem pramenícím z odlišného názoru na divácký projev, snaží pořadatelé předcházet. Na stadionu ve Strakonících můžeme obdobný trend sledovat v menší míře také. Věrní fanoušci, kteří vynechají jen zřídka domácí utkání, sedí uprostřed hlavní tribuny, kde mají i pevný zasedací pořádek. Nalevo od tohoto „jádra“ se soustřeďuje skupinka mladších diváků a napravo skupina přátel, či rodinných příslušníků hráčů, trenérů apod. Obecně nejhlasitější skupinou je střed tribuny, který víceméně určuje názory sousedních skupin. Na druhé straně stadionu sedí osamocené dvojice, trojice, či malé skupinky, které se v zápase téměř neprezentují a chtějí mít na fotbal zřejmě klid.

Každá tato menší skupina, dokonce každý člen této skupiny má svůj divácký projev, který je mu vlastní. Zajímavá je reakce publika při neodpískaném faulu na domácího hráče, kterou jsem pozoroval a zároveň se dotazoval písemně.

	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
klidný(á)	14	13,6	13,6	13,6
rozčilen(á), neprojevují se	19	18,4	18,4	32,0
rozčilen(á), komentují situaci	68	66,0	66,0	98,1
rozčilen(á), komentují situaci s vulgarismy	2	1,9	1,9	100,0
Celkem	103	100,0	100,0	

Tab.8 – reakce při nepotrestaném faulu na domácího hráče

Tato otázka dopadla celkem jednoznačně ve prospěch odpovědi – jsem rozčilen(á) a verbálně to komentuji. Takto odpověděli zhruba dvě třetiny diváků. Velký kontrast nám tu vyvstává s odpovědí poslední, a to – jsem rozčilen(á) a situace komentuju s vulgarismy, kde tuto odpověď zvolili pouze dva respondenti. Pokud ovšem zapojíme do této studie i detailní pozorování, můžeme konstatovat, že vulgarismů slyšíme při nepotrestaném faulu mnohem více než slov ne vulgarismy. Při mém detailním pozorování jsem svoji pozici měnil, a tudíž jsem zanalyzoval všechny části stadionu. Mohu určit, že zvláště v části věrných fanoušků se vulgarismy objevovaly zcela pravidelně a často.

V ostatních „sektorech“ tomu tak nebylo, ale zase je zde mnohem menší koncentrace lidí, což může zkreslovat výsledek. Nicméně je zde zase otázka, čím je tato nepřesnost určena. Odpovědi nalezneme hned několik. Divák je natolik vtažen do zápasu, že si svoji vulgaritu ani neuvědomuje. Dalším důsledkem může být, že slova, která používá, nepovažuje za vulgární. Tento trend můžeme sledovat ve společnosti obecně, když se nám v mediálních prostředcích objevuje stále více a více vulgárních slov, která jsou veřejností přijímána bez větších protestů. Jednou větou lidská mluva zhrubla, každý to zajisté pocítuje sám na sobě, pokud třeba rozmlouvá s občanem starším (kde tito lidé byli ještě vychováni v jiné době). Dále to může být samozřejmě nepravdivé vyplnění, kdy se divák za svoji mluvu stydí. Tento důvod bych ale vzhledem k anonymitě dotazníku vyloučil. Poslední příčina, která mě napadá, je, že někteří diváci zákrok verbálně komentují a občas jim „ulítne“ hrubé slovíčko. Do dotazníku samozřejmě vyplní jen, že verbálně komentují.

Zajímavá je závislost mezi reakcí při nepotrestaném faulu s dobou, po kterou diváci chodí do hlediště, kterou ukazuje tabulka 9.

		Reakce po nepotrestaném faulu					Celkem	
		klidný	rozčilen, neprojevují	rozčilen, komentují	rozčilen, komentují to vulgárně			
roky fandění	0-3	Počet	7	3	12	1	23	
		% z celku	6,8%	2,9%	11,7%	1,0%	22,3%	
	4-10	Počet	5	8	26	0	39	
		% z celku	4,9%	7,8%	25,2%	,0%	37,9%	
	11-25	Počet	2	4	20	1	27	
		% z celku	1,9%	3,9%	19,4%	1,0%	26,2%	
	26-50	Počet	0	4	10	0	14	
		% z celku	0%	3,9%	9,7%	,0%	13,6%	
	Celkem		Počet	14	19	68	2	103
			% z celku	13,6%	18,4%	66,0%	1,9%	100,0%

Tab.9 – závislost doby fandění na reakci při nepotrestaném faulu

Zde můžeme jasně určit závislost reakce při nepotrestaném faulu a dobrou fandění. U statusu – jsem klidný – můžeme vyčíst sestupnou tendenci se zvyšujícím se počtem let, po které chodí divák do hlediště. Zatímco sedm lidí ze čtrnácti, kteří odpověděli, že jsou klidní, je úplnými „nováčky“ na stadionu. Z lidí, kteří chodí minimálně 26 let, tuto odpověď ne zvolil žádný respondent. Zajisté je to dáno zkušenostmi získanými v mnoha zápasech, kteří tito lidé viděli, a tudíž jsou již znalí pravidel. Lidé, kteří začínají chodit na stadion, si ještě nejsou jistí, zda je jejich názor na situaci správný, a proto zatím třeba jen poslouchají názory okolo. Největší podíl na odpovědi: jsem rozčilen, ale neprojevují se, má skupina diváků, kteří chodí na fotbal ve Strakonicih čtyři až deset let. Rozdíl oproti ostatním podskupinám v počtu let fandění je dvojnásobný, kdežto u dalších možností už se tento odstup snižuje. Tento fakt nám podtrhuje důvod, uvedený výše. Divák se osměluje ve svém projevu s přibývajícím počtem let strávených na tribuně.

Nyní se budu věnovat tomu, co diváky nejvíce rozladí. V dotazníku dostali výběr z 6 možností a měli je seřadit podle toho, která situace je rozladí nejvíce sestupně k té, která je rozladí nejméně. V této kapitole se zaměřím jen na dvě odpovědi, a to ty, které se týkají ostatních diváků. Cílem této otázky bylo zjistit, jak reagují diváci vzájemně na své projevy. Jedna možnost byla pasivita diváků a druhá zase nadměrná aktivita, konkrétně nesoudnost a vulgarismy ostatních diváků. První tabulka nám ukazuje vztah diváků k pasivitě diváků ostatních.

	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
1	1	1,0	1,1	1,1
2	3	2,9	3,4	4,5
3	7	6,8	8,0	12,5
4	5	4,9	5,7	18,2
5	26	25,2	29,5	47,7
6	46	44,7	52,3	100,0
Celkem (platné)	88	85,4	100,0	
Chybějící hodnota	15	14,6		
Celkem	103	100,0		

Tab. 10 – pasivita ostatních diváků

Pouze jeden respondent určil tuto odpověď za tu, která ho rozladí nejvíce. A na poslední dvě příčky ji naopak uvedlo 82% dotazovaných. Z toho nám vyvěrá jasný závěr a to, že pasivita diváků je přijímána okolím bez problémů. Díky detailnímu pozorování jsem zjistil, že suverénní většina diváků je na stadionu značně pasivní. Z těchto odpovědí plyne závěr, že většina přítomných s tím nemá žádný problém. Z toho dále můžeme odvodit, že v nejbližších letech se atmosféra na stadionu nijak výrazně měnit nebude, neboť přítomným divákům tento stav vyhovuje. V další tabulce se zaměřím na opačný pól, a to nesoudnost a vulgarismy ostatních diváků.

	Frekvence	%	Platná %	Kumulativní %
1	27	26,2	30,3	30,3
2	10	9,7	11,2	41,6
3	9	8,7	10,1	51,7
4	9	8,7	10,1	61,8
5	20	19,4	22,5	84,3
6	14	13,6	15,7	100,0
Celkem (platné)	89	86,4	100,0	
Chybějící hodnota	14	13,6		
Celkem	103	100,0		

Tab. č.11 – nesoudnost a vulgarismy ostatních diváků

Odpovědi na tuto otázku byly velice rozdílné. Pokud zde máme najít nějakou validní informaci, s jistotou můžeme určit, že nesoudnost a vulgarismy ostatních diváků nejsou divákům lhostejné. To můžeme vyčíst z pořadí, které určily právě tyto odpovědi. Na třetí a čtvrté místo tuto odpověď umístilo pouze 9 respondentů. Zbytek dotazovaných odpovíдало, buď že je tato možnost rozladí zcela nejvíce, či naopak, že tomuto jevu nevěnují větší pozornost. Zcela jistě tedy můžeme udělat závěr, že nesoudnost a vulgarismus nejsou divákům lhostejné. Na tuto odpověď mají diváci vyhraněný názor. Ve validních procentech můžeme určit, že 30% diváků je touto možností rozladěno zcela

nejvíce. Otázkou zůstává, jaký názor mají právě ti diváci, kteří během zápasu vulgaritu používají. Odpověď jen těžko určíme a to z důvodu, že k vulgaritám se v dotazníku „přiznali“ jen dva respondenti.

5.1.4. Rozdílnost názorů mezi ženami a muži

V této podkapitole se zaměříme na odlišnost názorů a postojů k fotbalovému diváctví z hlediska rozdílnosti pohlaví diváka. Jak jsem již uvedl, každý divák se liší a je v něčem výjimečný a rozdílný od diváků ostatních. Mým úkolem bude v této kapitole zjistit nějaké faktory, které budou stěžejní pro muže či pro ženy. Je velice nepravděpodobné, že tyto dvě odlišné skupiny, budou mít na fotbalové diváctví shodný názor. Tento můj předpoklad plyne z rozdílnosti jako takové, která se musí projevit i na fotbalových zápasech. Nehledě na fakt, že fotbal je brán jako zábava pro muže. Ať už aktivním zapojením, kdy mužská základna fotbalistů je mnohonásobně větší než ta ženská, či zapojením pasivním, kdy v hledištích převažují více muži. Mnohem markantněji se tento rozdíl projeví v diváckých projevech. Zprávy o tom, že někde řádily fanynky, jsou velice mimořádné až nepravděpodobné. Tento fakt právě pramení z rozdílnosti přístupů k fotbalu a základních vlastností mužů a žen. První tabulka nám ukazuje, zda je odlišnost v názoru na ovlivnění průběhu utkání vlastním projevem.

		Ovlivnění		Celkem	
		ano	ne		
Pohlaví	Muž	Počet	29	39	68
		% z mužů	42,6%	57,4%	100,0%
	Žena	Počet	11	22	33
		% z žen	33,3%	66,7%	100,0%
Celkem		Počet	40	61	101
		%	39,6%	60,4%	100,0%

Tab. č. 12 – rozdíl mezi muži a ženami a víře v ovlivnění zápasu

U této tabulky budu vycházet z mé hypotézy, ve které jsem určil, že muži si častěji než ženy myslí, že mohou ovlivnit svým projevem z hlediska vývoj utkání. Pokud nahlédneme do tabulky, musím tuto hypotézu částečně potvrdit, ale zcela jasnou odpověď mně otázka nepřinesla. U žen se víra v ovlivnění zápasu týkala jedné třetiny. U mužů se tento poměr blížil mnohem více poměru jedna ku jedné, ale rozdílnost procentuální nám ukazuje pouze necelý 10% rozdíl. Určitě lze ale vysledovat důsledky tohoto rozdílu. Ženy jsou více pasivní než muži. Zatímco muži dle mého detailního pozorování komentují a diskutují nad hrou domácích, hostů i výkonu rozhodčího, ženy se do hlasitějšího projevu svých názorů pouštějí zcela výjimečně. Jeden důvod bude i v nedostatku vrozeném, kdy muži zpravidla disponují výraznějším hlasem než ženy. Většina žen nemá dostatek sil na projev, který bude dostatečně slyšen zbytkem publika. Druhý důvod je určitě spojen s jistou ostýchavostí, kdy si většina žen myslí, že tomu tak dobře nerozumějí, a proto se tolik neprezentují.

Dalším zajímavým ukazatelem je důvod návštěvy, který mají jednotlivé skupiny mužů a žen.

	Muži	% z celku	Ženy	% z celku	Celkem	% celku
Přátelé, rodina	23	22	17	16	40	39
Sportovní výkon	39	38	13	12	52	50
Fandit	21	20	10	10	31	30
Odpoutat se	20	19	5	5	25	24
Zabít čas	3	3	3	3	6	6
Relaxace	10	10	6	6	16	16
Zábava	24	23	8	8	32	31
Odvázat se	6	6	1	1	7	7
Známé prostředí	16	15	8	8	24	23
Jiné	4	4	3	3	7	7

Tab. č. 13 – důvod návštěvy mužů a žen

Rozdílů v důvodech návštěvy najdeme v tabulce hned několik. V tabulce č.5 nám jako primární důvod vyvstalo zhlédnutí sportovního výkonu, kdy tuto možnost zvolilo celých 50% dotazovaných. V tabulce č. 13, kde zkoumám závislost důvodů návštěvy a pohlaví, se ovšem ukazuje, že zhlédnutí sportovního výkonu je „jedničkou“ pouze pro mužskou část publika. U žen se nejčastěji v dotazování objevil důvod jiný, a to přátelé a rodina. Z tohoto lze vyvodit, že pro ženy má fotbalový zápas nádech jakési společenské akce, kde se setkají se svými přáteli či rodinnými druhy. U mužů jasně dominuje zhlédnutí sportovního výkonu. Zatímco u žen důvod přátelé a rodina skončil na prvním místě, až za ním důvod sportovního výkonu, u mužů důvod přátelé a rodina skončil mezi druhým až pátým místem, kde odpovědi dostaly přibližně stejný počet hlasů, a to lehce přes 20. Tuto rozdílnost bych přisoudil jak vrozeným vlastnostem, kdy ženy mají mnohem větší smysl pro rodinu a členové rodiny či přátelé jsou u nich vždy na prvním místě, zatímco muži jsou většími individualitami. Další možností zůstává skutečnost, že muži jdou na fotbal ryze z důvodů sportovních a preference rodiny či přátel se projevuje na nějakém jiném poli. Ke kterému z důvodů se přikloním, je velice těžké a troufám si tvrdit, že oba dva důvody nesou svoji část „viny“. U ostatních důvodů se zaměřím pouze na větší procentuelní rozdíly než u důvodů ostatních. Tyto rozdíly se nám projevují u dalších třech možností. Jsou to: odpoutat se od běžných starostí, zábava, odvázat se, kde mužská část publika zvolila tyto možnosti třikrát častěji než část ženská. Tato trojice spolu vzájemně souvisí, kdy muži se odpoutají od běžných starostí tím, že se na fotbalovém zápase odpoutají a zároveň je pro ně fotbal zábava. U žen jako jeden ze tří důvodů uvedla možnost odpoutat se pouze pětice dotazovaných z 33 žen. Z tohoto poznatku plyne, že zatímco muži jsou schopni během zápasu zapomenout na případné trable všedního života, tak ženám se toto v průběhu zápasu nepodaří. Proto můžeme souhlasit s názory mužů, že „jdou na fotbal vyčistit si hlavu“. Jaký „nástroj“ k tomuto používají ženy, se v této práci nedozvíme, ale obecně je známa teorie, že muži jsou více lehkomyšlní a že dokážou na problémy brzy zapomenout, na rozdíl od žen, které nad těmito problémy mohou přemýšlet mnohem déle.

V závislosti reakce při nepotrestaném faulu na rozdílnost pohlaví se objevují v odpovědích velké rozdíly. Tuto skutečnost ukazuje následující tabulka.

			Pohlaví		Celkem
			Muž	žena	celkem
Nepotrestaný faul	Klidný	Počet	6	8	14
		% z mužů či žen	8,6%	24,2%	13,6%
		% z celku	5,8%	7,8%	13,6%
	rozčilen, neprojevují	Počet	11	8	19
		% z mužů či žen	15,7%	24,2%	18,4%
		% z celku	10,7%	7,8%	18,4%
	rozčilen, komentují	Počet	51	17	68
		% z mužů či žen	72,9%	51,5%	66,0%
		% z celku	49,5%	16,5%	66,0%
	rozčilen, komentují vulgárně	Počet	2	0	2
		% z mužů či žen	2,9%	0%	1,9%
		% z celku	1,9%	0%	1,9%
Celkem		Počet	70	33	103
		% z mužů či žen	100,0%	100,0%	100,0%
		% z celku	68,0%	32,0%	100,0%

Tab. č.13 – závislost pohlaví na reakci při nepotrestaném faulu na domácího hráče

Odpověď – jsem klidný – zvolilo 6 mužů a 8 žen, vzhledem k nerovnoměrnému celkovému počtu mužů a žen, je tento rozdíl obrovský. Vyjádřeno skrz procenta, zůstává při nepotrestaném faulu na domácího hráče klidná každá čtvrtá žena, u mužů je to každý jedenáctý. U další odpovědi – jsem rozčilen, ale neprojevují se - se již celkový větší počet přehoupl k mužům, ale procento zůstává na straně žen, kdy u žen je to zhruba 24% a u mužů 16%. Tato skutečnost je podmíněna již zmiňovanými důvody, které se nám v této závislosti prokazují mnohem markantněji. Ženy méně prožívají probíhající zápas či své emoce nedávají tolik najevo jako muži. Dále to může být menší seznámení s fotbalovými pravidly, či menší zkušeností s těmito momenty. Každopádně polovina žen se při těchto momentech vůbec neprojevuje, zatímco u mužů se neprojevuje pouze jedna čtvrtina. Zbylé tři čtvrtiny mužů odpověděli, že jsou rozčilení a verbálně komentují. Dva respondenti, kteří se přiznali k vulgaritám

při nepotrestaném faulu na domácího hráče v tabulce číslo 8, jsou z mužské populace. Z žen tuto odpověď ne zvolila žádná. V porovnání s detailním pozorováním tuto skutečnost musím potvrdit, protože jsem za celé čtyři zápasy neslyšel vulgaritu z úst ženy. Tím ovšem neříkám, že žádná není. Myslím, že i u ženské části publika se můžou objevit vulgární slova, ale myslím, že pouze v momentech, kdy je rozhořčena valná většina publika a jejich projev není slyšet, a tudíž se může ztratit „v davu“.

V další části se zaměřím na otázku, co nejvíce rozladí publikum a poté co nejvíce ocení část ženská a část mužská. Nejprve tedy co nejvíce rozladí skupiny. Vybírám jen ty odpovědi, u kterých je rozdílnost v názorech zřejmá.

			Pohlaví		Celkem
			muž	žena	
Nesoudnost a vulgarity ostatních diváků	1	Počet	14	13	27
		% z mužů či žen	23,0%	46,4%	30,3%
		% z celku	15,7%	14,6%	30,3%
	2	Počet	5	5	10
		% z mužů či žen	8,2%	17,9%	11,2%
		% z celku	5,6%	5,6%	11,2%
	3	Počet	6	3	9
		% z mužů či žen	9,8%	10,7%	10,1%
		% z celku	6,7%	3,4%	10,1%
	4	Počet	8	1	9
		% z mužů či žen	13,1%	3,6%	10,1%
		% z celku	9,0%	1,1%	10,1%
	5	Počet	15	5	20
		% z mužů či žen	24,6%	17,9%	22,5%
		% z celku	16,9%	5,6%	22,5%
	6	Počet	13	1	14
		% z mužů či žen	21,3%	3,6%	15,7%
		% z celku	14,6%	1,1%	15,7%
Celkem	Počet	61	28	89	
	% z mužů či žen	100,0%	100,0%	100,0%	
	% z celku	68,5%	31,5%	100,0%	

Tab. č.14 – nesoudnost a vulgarity

U této tabulky vidíme sestupnou tendenci v poměru mezi odpověďmi mužů a žen. Zatímco na první místo ji zařadilo 14 mužů a 13 žen, což nám v procentech dělá rozdíl 23% k 46%. Postupně se tato tendence snižuje a na místo poslední, což diváci považují za skutečnost, která je rozladí nejméně, ji umístilo 13 mužů a pouze jedna žena. Procentuelně vyjádřeno to ukazuje na nepoměr přibližně 21% k 4% ve prospěch mužů. Z tohoto výsledku lze vyvodit, že muži jsou mnohem tolerantnější k vulgaritám na stadionu než ženy. Ženy tento moment uvedly jako moment, který je rozladí ze všech nabízených úplně nejvíce. I z tohoto lze vyvodit, že ženy mají sklon k verbální agresii mnohem menší než muži, kteří tuto skutečnost nepovažují za prvořadou. Tato skutečnost se mi potvrdila i ve strukturovaných rozhovorech, které jsem provedl i s dvěma ženami, v dalších částech to bude detailněji rozebráno.

U otázky další, která se týkala ocenění jednotlivých atributů, které diváci od zápasu vyžadují, se v závislosti na pohlaví zaměřím na dvě odpovědi. Otázka byla koncipovaná stejně jako otázka předešlá, a divák měl seřadit jednotlivé prvky zápasu do stupnice, kde číslo jedna označovalo prvek nejvíce požadovaný. Jako první odpověď jsem si vybral nasazení hráčů.

		Pohlaví		celkem	
		Muž	Žena		
Nasazení	1	Počet	44	14	58
		% z mužů či žen	66,7%	48,3%	61,1%
		% z celku	46,3%	14,7%	61,1%
	2	Počet	13	6	19
		% z mužů či žen	19,7%	20,7%	20,0%
		% z celku	13,7%	6,3%	20,0%
	3	Počet	1	1	2
		% z mužů či žen	1,5%	3,4%	2,1%
		% z celku	1,1%	1,1%	2,1%
	4	Počet	2	0	2
		% z mužů či žen	3,0%	0%	2,1%
		% z celku	2,1%	0%	2,1%
	5	Počet	3	5	8
		% z mužů či žen	4,5%	17,2%	8,4%
		% z celku	3,2%	5,3%	8,4%
	6	Počet	2	2	4
		% z mužů či žen	3,0%	6,9%	4,2%
		% z celku	2,1%	2,1%	4,2%

	7	Počet	1	1	2
		% z mužů či žen	1,5%	3,4%	2,1%
		% z celku	1,1%	1,1%	2,1%
Celkem		Počet	66	29	95
		% z mužů či žen	100,0%	100,0%	100,0%
		% z celku	69,5%	30,5%	100,0%

Tabulka číslo 15 – nasazení hráčů

Dvě třetiny mužské populace v hledišti považují nasazení hráčů v zápase za klíčový prvek pro to, aby odcházeli ze stadionu uspokojeni. U žen se procento pohybuje lehce pod 50%. Z tohoto lze samozřejmě vyvodit závěr, že muži mnohem více oceňují nasazení hráčů v zápase. Pojem nasazení je velice často používaný, ale pro každého může znamenat trochu něco jiného. Nasazení, a s tím spojená hra na 100%, je věc, kterou vyžadují nejen diváci, ale i samotní trenéři týmů. Po svých svěřencích chtějí maximální nasazení v osobních soubojích, které je spojeno s agresivní obranou a rychlým, přímočarým útokem. Troufám si tvrdit, že každý fotbalový trenér (ale i trenéři jiných kolektivních, kontaktních sportů) tyto prvky hry po svých svěřencích vyžaduje. Kolikrát lze na stadionu slyšet pokyny, aby hráči zagresivnili obranu či hráli více „do těla“ apod. Z tohoto a z výsledku z dotazování vychází jasný závěr, že jak trenéři, tak i samotní diváci chtějí po hráčích na hřišti vidět maximální nasazení, které samozřejmě může hraničit až s agresivní hrou. Je zajímavé, že „agresivní obrana“, či „hrát agresivně“ jsou pojmy, které nemají negativní nádech. Samotný pojem „agrese“ či „agresivita je ovšem vnímáno negativně. Ve fotbalových utkáních, ale i u jiných sportů je ovšem problém spojen s tenkou hranicí mezi kladnou agresivní hrou a hrou, která může způsobit zranění a je označována záporně jako agresivita. Rozdíl mezi těmito dvěma pojmy může být v některých případech tak malý, že projev může samovolně přejít z pozitivního duchu do negativního. Možná ale i toto je prvek, kvůli kterému diváci chodí do hledišť. Je to napětí, které panuje na hřišti, spojené s nejasností výsledku, co diváky udržuje na jisté emocionální úrovni. Celkem 81% dotazovaných považuje nasazení hráčů mezi dvě nejdůležitější věci, které by zápasu neměly chybět. Na další místa na stupnici nasazení hráčů určilo logicky větší procento žen než mužů.

Druhá odpověď, kterou budu analyzovat, je atmosféra utkání.

		pohlaví		Celkem	
		Muž	žena		
Atmosféra	1	Počet	8	7	15
		% z mužů či žen	12,7%	23,3%	16,1%
		% z celku	8,6%	7,5%	16,1%
	2	Počet	9	7	16
		% z mužů či žen	14,3%	23,3%	17,2%
		% z celku	9,7%	7,5%	17,2%
	3	Počet	9	5	14
		% z mužů či žen	14,3%	16,7%	15,1%
		% z celku	9,7%	5,4%	15,1%
	4	Počet	5	4	9
		% z mužů či žen	7,9%	13,3%	9,7%
		% z celku	5,4%	4,3%	9,7%
	5	Počet	13	1	14
		% z mužů či žen	20,6%	3,3%	15,1%
		% z celku	14,0%	1,1%	15,1%
	6	Počet	10	2	12
		% z mužů či žen	15,9%	6,7%	12,9%
		% z celku	10,8%	2,2%	12,9%
	7	Počet	9	4	13
		% z mužů či žen	14,3%	13,3%	14,0%
		% z celku	9,7%	4,3%	14,0%
Celkem	Počet	63	30	93	
	% z mužů či žen	100,0%	100,0%	100,0%	
	% z celku	67,7%	32,3%	100,0%	

Tab. č.16 – atmosféra zápasu

Na první dvě místa zařadila atmosféru necelá polovina dotazovaných žen, zatímco u mužů to byla přibližně čtvrtina. Až do čtvrtého místa procentuálně volilo atmosféru více žen než mužů, až od pátého se tento poměr změnil ve prospěch mužů. Ženy mnohem více vnímají atmosféru zápasu. Je možné, že s ním je spojen důvod návštěvy preferované ženami – přátelé a rodina – kdy celkově to považují jako atmosféru, ve které se cítí dobře. Pod pojmem dobrá atmosféra zápasu si můžeme představit skandování, bubny, chorály, choreografie atd. Ale na zápasech ve Strakonících toto na mysli asi

respondentky neměly. Právě zde vystupuje do popředí společenský faktor, kdy jak již bylo zmíněno, ženy chodí na stadion, aby se setkávaly se známými lidmi, povídaly si, dívaly se u toho na zápas... A tohle celé se dá brát také jako atmosféra zápasu, a právě tuto atmosféru preferují divačky na zápase ve Strakonících.

5.2. Výrazní diváci

V této kapitole se zaměřím na diváky SK Strakonice 1908, kteří jsou na stadionu výrazní ve smyslu svého diváckého projevu. Při pozorování jsem určitě několik diváků, kteří jsou svým chováním odlišní od ostatních. Tito lidé byli hlasitější a vulgárnější než zbytek publika. Mezi těmito lidmi byla valná většina mužů a pouze pár žen. Věkově se tato skupina řadila do té nejpočetnější, a to 39-52let (tab.č.2). Otázky rozhovoru jsem měl předem připraveny, tudíž se jednalo o rozhovor strukturovaný. Pokud odpověď nebyla dostatečně jasná, snažil jsem se dodatečnými podotázkami o vyjasnění odpovědi. Pokud jsem byl návratností dotazníků mile překvapen, o rozhovorech se toto říct nedá. Většina oslovených fanoušků nebyla ochotna rozhovor podstoupit. Za nejčastější důvody uváděli, že nemají čas, že je zde mnoho jiných lidí, tak proč právě oni... Několikrát jsem se setkal s názorem, že by se dotyčnému odpovědi vymstily a že by se mu později mohlo něco stát. I přes ujištění, že jde o anonymní informace, které použiji pouze ve své bakalářské práci, jsem úspěchu nedosáhl. Na jedné straně je to pro mě nepochopitelné, že tolik lidí odmítlo „udělat dobrý skutek – pomoc studentovi“, na druhou stranu dnes je známo tolik podvodů a triků, jak vyvrátit lidi a nějakým způsobem je zneužít, že lidé jsou velice nedůvěřiví ke všemu, co neznají. Druhý problém byl s odpověďmi některých dotázaných. U třech mužů, kteří v hledišti byli výrazně vulgární a aktivní, jsem bohužel žádné zásadní informace nezískal. Sice splňovali přesně moje požadavky na „výrazného diváka“, ale jejich odpovědi na otázky byly natolik stručné a nejasné, že se tyto informace vůbec nedaly použít. Nakonec se tedy uskutečnilo šest rozhovorů, které mně nějaké zajímavé informace přinesly.

5.2.1. Vulgarismus diváků

Otázka, týkající se názorů na projevy ostatních diváků, přinesla celkem shodné odpovědi od všech tázaných. Lidé chodí do hlediště, aby byli součástí nějaké atmosféry, která je pro ně „vzrušující“. Chtějí, jak mi odpověděla Lenka, 25let, v jednom z rozhovorů, aby „se něco dělo“. Co se týče vulgarit, tak úplnou shodnost jsem nenašel, ale odpovědi byli podobné. Obě dvě ženy mi odpověděly, že vulgarity jim na stadionech vadí. Jana, 46let, dokonce odpověděla „atmosféra jako na fotbale by nějaká měla být, ale vulgární slova vyloženě nesnáším“. U mužských respondentů byla znát jistá tolerance k těmto projevům. Nikdo z dotazovaných sice tyto projevy přímo nepodporuje, ale zároveň se respondenti shodli na tom, že občas i oni sami k těmto výrazům „sklouznou“. Lukáš, 32 let mi odpověděl: „Myslím si, že většina z nich nemá velkou inteligenci, právě ty co pokřikují vulgárně, ale na druhou stranu občas se tomu nevyhne nikdo.“ Dále se opakovala shoda, že pokud pokřikující divák rozumí situaci na hřišti, je to vnímáno tolerantněji, než pokud divák fotbalu nerozumí a pouze používá vulgární výrazy. Karel, 22 let, odpověděl: „když vidím, že tomu nerozumí, tak jim mam kolikrát chuť něco odpovědět“. Tento fakt lze potvrdit i z mého pozorování, kdy pokud divák evidentně rozumí situaci a je z ní rozhořčen, jsou ostatní diváci k vulgárnímu projevu shovívavější.

5.2.2. Agrese na hřišti

U další otázky, kde měli diváci určit, co považují na hřišti za agresí, se mi dostalo různorodé odpovědi. Nejčastěji byly určovány úmyslné zákroky fotbalistů, které mohou zranit protihráče. U této otázky bych chtěl vyzdvihnout odpověď Josefa, 49let. „Za agresí na hřišti, tak fotbal je prostě sport, kde ta agresivita k tomu patří“. Zde se zase potvrzuje názor, že diváci od fotbalu nasazení a agresí vyžadují, jak jsem již uvedl v kapitole předešlé. Pokud hráči nebudou hrát s vypětím všech sil, divák to pozná a bude nespokojen s tímto výkonem. Od hráčů je plné nasazení vyžadováno a nedůslednost v tomto atributu hry není zpravidla tolerována. Hráči si ale, pokud chtějí hrát s maximálním nasazením, vystavují riziku tenké hranice s agresivitou. Víceméně jim ani nic jiného nezbyvá, dnešní kopaná, a sport vůbec, se vyvíjí

tímto trendem a maximální snaha je naprostou nezbytností. Na druhou stranu je pro hráče příjemné, že pokud zápas odehrají na 100%, diváci toto ocení i přes možnou nepřízeň skóre.

S tímto okamžikem souvisela i další otázka, kde se dotázané osoby víceméně přesně shodly. Byla zde položena otázka na jejich reakci, kdy domácí mužstvo hraje s plným nasazením, ale výsledek tomu třeba neodpovídá. Shoda názorů v této situaci není náhoda, jen další důkaz o tom, co divák nejvíce ocení. Po zápase chce odcházet ze stadionu s pocitem, že domácí hráči do zápasu vrhli všechny síly, a dalo by se říct, že mu nejsou nic dlužni. Návštěvník fotbalového zápasu si zaplatil, aby viděl nejlepší možný výkon. Že domácí mužstvo vyhraje, mu nikdo zaručit nemůže, ale že domácí hráči „odevzdají na hřišti všechno“, to už se reálně zaručit dá. Je to stejné jako např. s hudebním koncertem, kde chci slyšet to nejlepší, stejně jako se vším, čeho jsme spotřebiteli. Diváci tento moment dokážou ocenit. Jana, 46let: „Když je vidět snaha těch hráčů, že opravdu chtějí a někdy je ten den D a když to nejde a je vidět, že se snaží, tak i když prohrávají, tak prostě povzbuzovat, povzbuzovat, třeba se to zlomí“ či Josef, 49let: „Určitě dobře, protože člověk jim potom i za to zatleská, jak hrajou, protože do toho dávají všechno, jak fyzicky, tak i to srdce. Naopak přijdou a můžu jim říct „Škoda kluci, prohráli jste, ale bylo to dobré. Určitě je to lepší, než když vyhraju 1:0, ale hrát nechtějí a nedá se na to koukat.“

S tím souvisela i otázka, kde jsem se ptal, co by nemělo chybět ideálnímu utkání. Žádný dotázaný neodpověděl vítězství domácích, ale naopak většina diváků vyžaduje spád hry, góly, fair play, tempo, atmosféra v hledišti či bojovnost hráčů. Karel, 22let: „Říká se, že fotbal se hraje pro góly, kvůli gólům, tak i pro mě je to nejdůležitější, aby padlo co nejvíce gólů a aby nechyběly hezké akce a ta bojovnost, agresivita a aby to bylo všechno v pohybu a hlavně ty góly. A aby to přineslo co nejvíce.“ Josef, 49let udává: „Určitě v první řadě fair play, to by nemělo chybět, to říkám pořád, to by mělo bejt. Co by nemělo chybět dál, no –nasazení, rozhodčí aby byl objektivní na obě strany, aby připustil fotbal takovej, aby se hráči nepokopali ale aby měla hra spád, protože dyž je to samý faulování, hra rozkouskovaná, tak to pro diváky není nic moc, atmosféra to je jasná, aby byla v hledišti, protože čím víc se povzbuzuje, tím i na hráče to působí kladněji a dají do toho snahu a energii, než dyž je tam ticho a klid a aby mezi sebou se povzbuzovali ty hráči“.

6. Závěr

V této části bych shrnul vše, co bylo zpracováno s návazností na základní cíl uvedený na začátku bakalářské práce. Hlavním cílem této práce bylo zjistit motivy k aktivní divácké návštěvě zápasů SK Strakonice 1908 a postoje diváků k agresivním projevům. Tento cíl se podařilo splnit. Hlavní motiv, který diváci jako celek uvedli, je zhlédnutí sportovního výkonu. Pokud ovšem diváky rozdělíme na mužskou a ženskou část, dospějeme k názoru, že pro tyto dvě skupiny jsou motivy značně odlišné. Muži se z velké většiny shodují na důvodech ryze sportovních, kdežto u žen hraje nezanedbatelnou roli rodina, přátelé, známé prostředí. Publikum na zápasech SK Strakonice 1908 je věrné, jak co se týče počtu let, po které chodí do hlediště, tak na kolik domácích utkání diváci přijdou. S tím je ovšem spojen problém s mládeží. Mladí lidé se vyskytují na stadionech velmi zřídka a mladé rodiny jsou úplnou raritou. Na stadion stále chodí lidé, kteří chodili již dříve, zatímco diváků (nováčků) je velmi málo.

Pokud se zaměřím na hypotézu ohledně nejúčinnějšího diváckého projevu, jsou moje závěry rozporuplné. Dotazníky moji teorii naprosto vyvrátili, ale pozorování na zápasech zase potvrdili. Tento rozpor bych přisoudil tomu, že lidé si myslí, že by měli povzbuzovat domácí hráče, ale větší zábava je pro ně vytvářet nepříjemnou atmosféru hráčům hostujícího týmu, či je pro ně druhá varianta méně namáhavá.

Co se týče víry v ovlivnění zápasu vlastním projevem s návazností na pohlaví respondenta, se hypotéza z části potvrdila. Procento mužské části publika, které odpovědělo kladně, bylo o 10% větší než procento ženské části. Celkově ovšem obě čísla byly pod 50%, což znamená, že většina publika nevěří v ovlivnění zápasu vlastním projevem. Rozdílů mezi muži a ženami nám v práci vyvstala celá řada. Souhrnně lze konstatovat, že ženy jsou na zápasech klidnější, považují za důležité, aby zápasu nechyběla dobrá atmosféra, a nejsou tolerantní k vulgárním projevům. Zatímco muži na zápasech se projevují mnohem častěji, od zápasu vyžadují kvalitní sportovní výkon a k vulgaritám jsou tolerantnější.

Co je pro celé publikum shodné, je fakt, že od hráčů vyžadují plné nasazení. Tento atribut je pro diváky v hledišti nejdůležitější. Potvrdilo se to jak v dotaznících, kdy nasazení hráčů na první místo uvedlo 61% dotazovaných, tak i v rozhovorech. Výsledek utkání naopak většina dotazovaných neuváděla na

přední místo. Možná právě toto je důvod malé návštěvnosti na fotbalových stadionech v České republice, na který funkcionáři stále ukazují. Bohužel pro kopanou, je v pozadí ekonomická stránka, která většinou preferuje výsledky před atraktivitou hry.

Hypotéza ohledně vulgárních projevů diváků se potvrdila. Pouze dva ze sto tří respondentů odpověděli, že při nepotrestaném faulu na domácího hráče použijí vulgarismy ve svém projevu. Z pozorování při zápasech jsem při sporné situaci slyšel častěji vulgarismy než slušná slova, což ukazuje na problém fotbalových stadionů. Tento rozpor bych viděl v tom, že divák si neuvědomuje svůj vulgární projev či ho nepovažuje za vulgární. Pokud se zaměříme na názory diváků právě na vulgarismy diváků ostatních, tak tento fakt není publiku lhostejný. Převažuje nelibost s těmito projevy, ale na druhé straně je i spousta diváků, kteří vulgarity skoro neregistrují a vůbec jim nevěnují pozornost. Velice málo respondentů uvedlo vulgarity doprostřed žebříčku, což je nejvíce při zápase rozladí.

Na závěr jen je potřeba uvést, že většina diváků od zápasu vyžaduje, již zmíněné nasazení, které úzce souvisí s agresivitou na hřišti. Dále diváci preferují bouřlivou atmosféru v hledišti a mnoho zajímavých momentů na hřišti, které souvisí s dopředu nejasným průběhem a výsledkem utkání. Jednoduše je pro ně fotbalové utkání odraťování a uvolnění (i když se to tak jevit nemusí), kde někteří potřebují dostat z těla přebytečnou energii. Čím více takových momentů jim zápas poskytne, tím lépe. Divák přišel na fotbalové utkání i díky tomu, aby viděl a byl součástí situací nabitých energií.

Použitá literatura

1. DAHLKE, R. Agrese jako šance, Praha, IKAR, 2005, 448s., ISBN 80-249-0546-9
2. DISMAN, M. Jak se vyrábí sociologická znalost, Praha, Univerzita Karlova, 1993, 369s., ISBN 80-7184-141-2
3. FROMM E., Anatomie lidské destruktivity, Praha, NLN s.r.o., 1997, 520s., ISBN 80-7106-232-4
4. JEŘÁBEK H., Úvod do sociologického výzkumu, Praha, Karolinum, 1992, 140s.,
5. KÖSSL J., ŠTUMBAUER J., WAIC M. Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury, Praha, Karolinum, 2006, 159s, ISBN 80-246-0802-2
6. KOTLER P., KELLER K. L. *Marketing Management*. 12. vydání. Praha, Grada, 2007, 792 s. ISBN 978-80-247-1359-5
7. LE BON, G. Psychologie davu. Praha. KRA. 1994. 159 s. ISBN 80-9015-278-3
8. MIKŠÍK, O. Hromadné psychické jevy. Praha, Univerzita Karlova, 2005. 269 s. ISBN 80-246-0930-4
9. NOVÁK T., CAPPONI V. Sám proti agresi, Praha, Grada, 1996, 128s, ISBN 80-7169-253-0
10. SLEPIČKA, P. Sportovní diváctví. 1. vydání, Praha: Olympia, 1990. 209 s. ISBN 80-7033-012-0
11. SLEPIČKA P., HOŠEK V., HÁTLOVÁ B., Psychologie sportu, Praha, Karolinum, 2009, 240s. ISBN 978-80-246-1602-5

12. ŽURMAN O., Zlatá kniha kopané, Praha, Olympia, 1972, 384s.

Internetové zdroje:

13. <http://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>

14. www.idnes.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Otázky k rozhovoru

Příloha č. 3: Rozhovor 1

Příloha č. 4: Rozhovor 2

Příloha č. 5: Rozhovor 3

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den,

jsem student 3.ročníku na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. Téma mé bakalářské práce se zabývá sportovním diváctvím, proto bych Vás tímto chtěl požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který Vám zabere max. 5min. Veškeré informace jsou anonymní a budou použity pouze v mé bakalářské práci.

1. Jak dlouho chodíte podporovat SK Strakonice1908?

..... let
.....měsíců

2. Na kolik utkání v sezoně se přijdete podívat?

a) 1-4utkání b) 5-8utkání c) 9-12utkání d) 13-15utkání

3. Proč chodíte na zápasy? (možnost max 3 odpovědí)

- a. přátelé, rodina
- b. shlédnout sportovní výkon
- c. podporovat svůj tým – fandit
- d. odpoutat se od běžných starostí
- e. zabít volný čas
- f. relaxace
- g. pobavit se
- h. odvázat se
- i. sejít se ve známém prostředí se známými lidmi
- j. jiné

4. Jak byste popsali Váš emociální stav během zápasu?

- a. emociálně vzrušen po celý zápas

- b. emociálně vzrušen podle situace
- c. klidný

5. Věříte, že svým diváckým projevem můžete ovlivnit průběh utkání?

ANO x NE

6. Jaký je podle Vás nejučinnější projev pomoci svému týmu uhrát nejlepší výsledek?

- a. povzbuzovat domácí hráče
- b. připravit "nepříjemnou" atmosféru pro hráče soupeře
- c. vytvářet tlak na rozhodčího
- d. pasivně sledovat

7. Co Vás nejvíce rozladí? (seřad'te od 1 do 6, kde 1 Vás rozladí nejvíce)

	pořadí
a. špatná hra domácího týmu	
b. špatný výkon rozhodčího	
c. zákeřná hra soupeře	
d. provokace a nesportovní chování hráčů a trenérů	
e. pasivita ostatních diváků	
f. nesoudnost a vulgarismy diváků	

8. Co nejvíce při utkání oceníte? (seřad'te od 1 do 6, kde 1 oceníte nejvíce)

	pořadí
a. výsledek	
b. nasazení hráčů	
c. kopací techniku hráčů	
d. zkušenosti hráčů	
e. kvalitní řízení utkání	
f. taktickou hru týmů	
g. atmosféru zápasu	

9. Jaká je Vaše reakce při nepotrestaném faulu na domácího hráče?

- a. jsem klidný(á)
- b. jsem rozčilen(á), ale neprojevuji se
- c. jsem rozčilen(á) a verbálně to komentuji
- d. jsem rozčilen(á) a verbálně to komentuji s vulgarismy

Pokud jste odpověděli a) nebo b), prosím pokračujte otázkou č. 11.

10. V kterém momentě po nepotrestaném faulu se začnete projevovat?

- a. sám od sebe, ihned po faulu
- b. poté, co uslyším první podobné ohlasy z okolí
- c. až poté, co si potvrdím, že zbytek publika má stejný názor

11. Jste pravidelně divákem i jiného sportu? Pokud ano, vypište jakého.

NE x ANO.....

Pohlaví: MUŽ x ŽENA

Věk:

Děkuji Vám za ochotu a čas strávený vyplněním dotazníku. Jako malá odměna, nechť Vám poslouží propisovací tužka, kterou si můžete ponechat.

Příloha č. 2: Otázky k rozhovoru

Strukturovaný rozhovor

1. Hrál jste či hrajete fotbal na výkonnostní úrovni (organizovaná soutěž)?
2. Jaký je Váš názor na „výřečné“ diváky, kteří hlasitě prezentují svůj názor (často vulgárně)?
3. Co považujete za agresi na hřišti?
4. Jak reagujete při „strkanicích“ mezi hráči?
5. Jak ovlivní Váš projev v hledišti nálada před utkáním? Pokud ano, rozebrat pozitivní x negativní...
6. Rozhodčí vstoupí na hřiště, co vnímáte? Co to ve Vás vyvolá?
7. Jaké vlastnosti oceňujete u hráčů? Co by jim nemělo chybět?
8. Hráči domácího celku hrají na hranici svých fyzických možností, hrají agresivně v obraně i v útoku, žádný míč pro ně není ztracený, jak to na Vás působí i přes možnou nepřízeň skóre?
9. Z jakého důvodu pokřikujete na hráče soupeře?
10. Hráč soupeře ostře až zákeřně atakuje domácího hráče, co vykřiknete?
11. Jak by podle Vás měl vypadat ideální průběh utkání – co by nemělo chybět? (výkon domácích, výkon hostů, výkon rozhodčího, výsledek, atmosféra, sporné momenty, průběh utkání...)
12. Co ovlivní Vaši náladu, když po skončení zápasu opouštíte fotbalový stadion? Převažuje pozitivní či negativní nálada?

Příloha č. 3: Rozhovor 1 – Josef, 49let

1. Hrál jsem fotbal, okresní přebor a 1. B třídu, za muže jsem hrál od 17 – 38 let.
2. Tak když je to vulgárně, tak záleží ještě určitě jak vulgárně. Sprostý slova, nadávky, když je to jednou za dvakrát, třikrát a opakuje to jeden divák, tak ho nechám bejt, ale když je to půlku zápasu, tak ho okřiknu nebo se s nim dokážu dokonce pohádat. Že fandí hlasitě a výřečně, to k tomu patří, to nevadí.
3. Za agresivitu na hřišti, tak fotbal je prostě sport, kde ta agresivita k tomu patří. Ale zákroky ze zadu, tam by bejt neměly, nějaký pěstní souboje, strkanice ve vápně nebo něco, i když se to dneska už dost používá, ale za mě se to tak nehrálo, tak že jsem proti tomu pořád.
4. Vůbec ne, když je to nějaká strkanice, tak to k tomu patří, ale když je to pěsti nebo tak něco, tak by měl rozhodčí na to zareagovat rychle a měl by to vlastně ukončit co nejrychleji a to už by měl vlastně už při těch malejch.
5. Tak já jdu na fotbal vždycky dobře naladěnej. Během toho fotbalu je to jiný, ale třeba takhle, když se jde na ligu, tak se fandí jinak, takovou tu 2., 3. Ligu když se jde do těch Strakonice, tak tam člověk přijde a sedne si. Takže tam ta nálada taková není. Tady lidi neumí vůbec fandit ani ty mladý skupinky, ty to taky nedokážou. Teď přijela třeba sem Victoria Žižkov sem na pohár a přijelo 10 lidí a ty udělali takovou atmosféru, že i na ty domácí to působilo určitě kladně.
6. Tak dneska už v těch letech už nic, ale já když jsem nastupoval, tak jsem byl nervózní a to byla taková ta nervozita správná, fotbalová. A během toho prvního odpísknutí to bylo pryč. Jako divák se snažím být neutrální a nedělat si závěry ještě předtím, než rozhodčí poprvý pískne. Je jasný, že když toho rozhodčího znam a vim, že tu minule pískal špatně, tak to jde špatně.
7. No tak, v první řadě určitě bojovnost, jako bez toho se fotbal hrát nedá. Technika určitě, zkušenost.
8. Určitě dobře, protože člověk jim potom i za to zatleská, jak hrajou, protože do toho dávaj všechno, jak fyzicky, tak i to srdce. Naopak přijdou a můžu jim říct „Škoda kluci, prohráli ste, ale bylo to dobrý“. Určitě je to lepší než dyž vyhrajou 1:0 ale hrát nechtějí a nedá se na to koukat.

9. No tak taky se mi to stane, že jo. Zákeřnej faul zezadu, automaticky, když je to třeba v šanci, tak to člověk bere, ale když je to na půlce a ten hráč se otočí a zajede po něm. Zadruhé třeba simulování na hřišti, když se tam začne válet, tak jako je to taktika taky, vedou 1:0 5 minut do konce, tak se tam začnou válet, že jo. No to jsou takové dva nejhlavnější momenty.
10. „Si normální dyť ten fotbal hraje pro radost.“ Nebo „Ty hulváte“
11. Určitě v první řadě fair play, to by nemělo chybět, to říkám pořád, to by mělo být. Co by nemělo chybět dál, no – nasazení, rozhodčí aby byl objektivní na obě strany, aby připustil fotbal takovej, aby se hráči nepokopali ale aby měla hra spád, protože dyž je to samý faulování, hra rozkouskovaná, tak to pro diváky není nic moc, atmosféra to je jasná aby byla v hledišti, protože čím víc se povzbuzuje, tím i na hráče to působí kladněji a dají do toho snahu a energii, než dyž je tam ticho a klid a aby mezi sebou se povzbuzovali ty hráči
12. I když nevyhrajou, ale kluci hrajou dobře, tak je to dobrý, ruku jim podám, poděkujem. Nelíbí se mi třeba, když odchází soupeři, diváci a nadávají vy ste to zase koupili a začnou tam mít řeči, který ani nejsou pravda. Tu prohru prostě neskousli. A třeba by se i poprali a tak. Ale jinak u mě převažuje nálada hlavně pozitivní.

Příloha č. 4: Rozhovor 2 – Jana, 46let

1. Nikdy jsem fotbal nehrála, ale velice mu fandím.
2. Myslím si, že atmosféra jako na fotbale by nějaká měla být, ale vulgární slova vyloženě nesnáším, to se mi prostě nelíbí. Fandění by mělo být prostě do určité úrovně.
3. Zákeřné fauly, někdy hra bez míče, když není v dosahu rozhodčích, no asi takhle nějak.
4. Sleduji to z tribuny a čekám jak to dopadne.
5. Protože sedíme na tribuně v určité sestavě už několik let, tak takový diváci, kteří tam přijdou rovnou s negativním „to to bude dneska vypadat“, tak do těch se pustíme hned na začátku a vysvětlíme jim, že s takovýma názorama aby chodili na fotbal, tak ať radši zůstanou doma. Takže podporujeme jedine pozitivní náladu před utkáním.
6. Aha, takže asi první, když vstoupí rozhodčí na hřiště, tak můj první postřeh je, jestli ho znám nebo neznám, jestli už tam někdy byl, jestli už nás pískal nebo nepískal a potom se vyvolají vzpomínky, jestli teda pískal dobře nebo špatně podle vlastního názoru a když ho neznám, tak podle toho jak vypadá, tak někteří jsou takový že na první pohled ve vás vyvolaj takovej pocit, že si nedokážou zjednat autoritu a že to utkání bude asi nějak víc chaotický. Někteří

na první pohled vypadá, že je to rozhodčí jak má být, a že to utkání bude o něčem.

7. Takže smysl pro kolektiv, zodpovědnost. Ten sport by měl mít rád a neměl by ho dělat pro peníze.
8. Když je vidět snaha těch hráčů, že opravdu chtějí a někdy je ten den D a když to nejde a je vidět, že se snaží, tak i když prohrávají, tak prostě povzbuzovat, povzbuzovat, třeba se to zlomí.
9. Pokřikuju hodně málo a většinou je to, pokud se jedná o nějakou tvrdou zákeřnou faul, který vyvolá třeba zranění hráče, že nemůže dohrát zápas. Třeba rozseknutí pusy nebo zlomená noha.
10. No reakce, třeba vykřiknu: „To nemyslíš vážně!“ nebo „O co ti jde!“ nebo „Máš to za potřebí!“ já vím, že tam je potom ten hráč hrozně moc chce, ale někdy mu nesepe do jakýho toho souboje jde a že může někoho zranit, jo, ale myslím si, že v hlavě by to měli většinou ustát.
11. Takže, neměl by chybět – výborná atmosféra mezi diváky a tam aby povzbuzovali hráče. Stoprocentní odevzdanost každého hráče pro kolektiv, aby hráli všichni. Potom rozhodčí aby pískal rovnu, což je teďka hrozně málo na různých sportovištích. A pokud přijedou diváci nebo fanoušci druhého soupeře, tak aby úroveň toho povzbuzování byla na určité úrovni a ne, aby jako nadávali a jeli tam kvůli tomu, že něco vyprovokují s Divákami domácích, než aby se koukali na fotbal.
12. Takže, když domácí nebo naši kluci vyhraju, tak bylo období, že i když jsme jezdili na utkání ven, tak prostě i když se prohrálo, tak za náma přišli na tu stranu, kde jsme jim fandili a jak se říká dávali nám pac a když je to doma, tak když se vyhraje, tak je atmosféra normálně dobrá, ty kluci tam přijdou a popovídají a tak a když se prohraje, tak se to spíš hned rozebírá a pak se de domu s čistou hlavou a někdy si dáme panáka.

Příloha č. 5: Rozhovor 3 – Lukáš, 32let

1. Nikdy jsem nehrál fotbal na výkonnostní úrovni
2. Myslím si, že většina z nich nemá moc velkou inteligenci, právě ty co pokřikují vulgárně, ale na druhou stranu občas se tomu nevyhne nikdo.
3. Za agresí na hřišti považuju když po sobě hrubýma faulama útočí a strkanice a lokty v obličejí a podobný
4. Při strkanicích nereaguju nijak, rozhodně se u toho neraduju, čekám co z toho bude a esli se něco stane
5. Myslím si. Že můj projev v hledišti ovlivňuju spíš ty výkony na hřišti jak hráčů tak i rozhodčího.

6. No přemejšlim, esli nás vořízne nebo ne. Jak to poznáš? Podle čeho to tak určíš?
No tak když se mi nelíbí už od pohledu, tak se mi zdá divnej a myslim si že to nedopadne dobře , ale jinak mu dávám chvílí času.
7. No určitě technika, nasazení stoprocentní, dravost
8. Tak myslí si že je to určitě supr, protože pro lidi aby znova přišli, dyž vidí tu bojovnost, že se snaží, že to není odfláknutý, tak je to určitě lepší, i dyž prohrávají.
9. To pokřikuju většinou za nějaký fauly hrubý, nadávky a provokace.
10. „Ty prase zasraný“
11. Tak určitě by to mělo mít nákej spád ta hra, mělo by to bejt útočný, padnout nějaký góly, aby to neskončilo 0:0. Nejhorší na tom je když to jedno mužstvo zaleze do vápna a bude jenom bránit v 10 lidech, to je úplný peklo.
12. Tak když vyhraje to družstvo, kterému fandim a dyz tam dem s kamaradama a dáme si nějaký pivko, tak je to vždycky dobrý. Takže většinou výsledek a ta předvedená hra i určitě.